

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 9 MEI 1951

No. 1773

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.

INHOUD

	Blz.
Toezicht op het credietwezen door Prof. Dr. F. de Roos	348
Mercurius aan banden door Mr O. Leyendekkers	350
De productie en het verbruik van electriciteit in Nederland door Ir G. J. T. Bakker	352
Lahore en Caïro. Trefpunten voor katoenverbouwers en textielproducenten (I) door Dr W. T. Kroese	354
Ingezonden stukken:	
De prijsvorming van katoen en wol door G. C. Duchemin, met naschrift van M. Fraenkël	357
De moeilijkheden in het visserijbedrijf door Mr C. H. Meyer, J. Visser, J. B. Reichardt en P. Kuiper met naschrift van A. G. Ligthart	358
Aantekeningen:	
De Nederlandse kapitaalmarkt	360
Engelands politiek met betrekking tot het plan Schuman	361
Geld- en kapitaalmarkt	361
Statistiek en:	
Bankstaten	362
De kolonpositie van Nederland	362

Dezer dagen

„Festival of Britain”. Komt, ziet en overtuigt U, dat Groot-Brittannië honderd jaar na 1851 — de reminiscentie wordt zo vaak vermeld, dat een weergave van de lopende clichés haar niet kan vermijden — nog steeds stevig in zee ligt. Kosten noch moeite zijn gespaard; er zijn vele direct-productieve uitgaven, doordat op huizen, die er jaren op hadden gewacht, thans een nieuw verfje zit.

Zal men met de werkster uit „De wereld een dansfeest” besluiten: „Ja, met de maten van de muziek gaan jullie mooier naar je einde”? Zeker niet, als men gelooft in de betekenis die een schijnbaar irrationele, maar gelukke, daad kan hebben voor het zelfvertrouwen. Evenmin, als men zich kan laten meenemen in het sentiment van John Masefield: „Laugh, and be proud to belong to the old proud pageant of man”.

Een flink advies voor hen, die staan tegenover de noodzaak de gevolgen van de nationalisatie van de olieindustrie in Perzië niet uit de hand te doen lopen. Een ieder verheugt zich altijd over de kloekmoedige Alexander, die de Gordiaanse knoop doorhakte, weinigen vermoeden zich met de situatie der tempeldienaren, die de losse einden overhielden. De nieuwe Britse Minister van Buitenlandse Zaken, Morrison, kan zijn vaardigheid in het knopen onmiddellijk gaan toepassen.

Een flink advies ook voor de nieuwe Britse Minister van Handel, die er voor staat om de verklaringen van generaal Mac Arthur — iemand met een zekere hang voor oplossingen in de trant van Alexander — over de uitvoer naar China te beantwoorden. Voor Groot-Brittannië beschikte hij over alle gegevens, voor Hongkong nog niet.

„Du bist wie eine Blume so hold und schön und rein”. De Raad van Europa, in welke Duitsland thans, als lid is opgenomen, vergadert in zorgvuldige overweging van het vele, dat Europa bezwaart van inflatie tot oorlogsdreiging. Het vervolg, bij Heinrich Heine, luidt: „Ich schau dich an, und Wehmüt schleicht mir ins Herz hinein”.

Dat is, naar uit de laatste analyses is gebleken, nog niet nodig ten aanzien van het beloop van de Amerikaanse conjunctuur. Wel zijn mogelijkerwijze de voorraden van enkele consumptiegoederen bij de handel hoog opgelopen, doch het peil der algemene activiteit stijgt nog steeds verder. De bruto-winsten van vele maatschappijen zijn gunstiger dan ooit, de netto-winsten echter tonen wel aan, dat er tegelijk een belastingprogramma, gecombineerd met de stijging van lonen en andere kostenbestanddelen werkt.

„Should auld acquaintance be forgot”? Wat zal men over het vaderland melden dan dat ieder vastbesloten schijnt, dat tussen de bollenvelden naast de buitenlandse bezoekers de Nederlanders niet zullen ontbreken en dat wij verder worden aangemaand de bloeiende vruchtbomen niet te vergeten. De internationale politieke toestand heeft intussen vrucht gedragen in een tweede defensienota, die reikt tot einde 1954.

"....RING
you us still today up!"

Dit bargoens toont een vage overeenkomst met Engels, maar geen Engelsman die het begrijpt. Hetzelfde geldt helaas voor vele Nederlandse export-publicaties!

De enige betrouwbare manier om prijscouranten, folders, brochures enz. technisch en idiomatisch onberispelijk te vertalen, is: samenwerking van Nederlanders en buitenlanders.

Ons bureau beschikt voor iedere taal over geschoolde buitenlandse vertalers en bovendien over Nederlandse filologen en technici, die er voor instaan, dat uw export-publicaties feilloos van stijl en technisch nauwkeurig vertaald worden. Vraagt nadere inlichtingen aan:

BUREAU VOOR RECLAMETEKST

D. VAN DER LINDEN

MAUVEZAND 5, LAREN (N.H.) TEL. 2189 (K 2953)

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen.
Amsterdam (alleen Assurantie)

beschikbare krachten

Econ. gevormde jongeman

speciale kennis van de binnenl. groothandel in metaalwaren, met huish. art. en ijzer en staal, uitgebreide commerc. en administratieve ervaring, zoekt plaats in handel of industrie, in binnen- of buitendienst. Br. onder no. ESB 19-2, Bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

Alleen bij

Oud-papierhandel

M. A. WESSELS

HOOFDKANTOOR:

Groenburgwal 17 — 19

Amsterdam — Centrum

Telef.: 33066-37307-96507

49066 (Kromme Waal 20)

bent U verzekerd

de hoogste dagprijzen

te ontvangen

voor Uw **oude archieven**
en andere soorten **oud papier**

★ VERNIETIGING ONDER GARANTIE

HOLLANDSCHE BETON MIJ N.V.
gevestigd te 's-Gravenhage

UITGIFTE van

f 2.250.000,- AANDELEN AAN TOONDER
in stukken van f 250,- en f 1000,-
ten volle delende in de resultaten van het
boekjaar 1951 en volgende boekjaren.

De **INSCHRIJVING** op bovengenoemde uit-
gifte zal, uitsluitend voor aandeelhouders,
tot de koers van **100 pCt.**
openstaan op

VRIJDAG 18 MEI 1951

van des voorm. 9 tot des nam. 4 uur,

ten kantore van
de **ROTTERDAMSCHER BANK N.V.** te Rot-
terdam, Amsterdam en 's-Gravenhage;
de Heren **HELDRING & PIERSON** te 's-Graven-
hage en
de Heren **PIERSON & CO.** te Amsterdam,
op de voorwaarden van het prospectus dd.
8 Mei 1951. Exemplaren hiervan en inschrij-
vingsbiljetten, alsmede, in beperkt aantal, af-
drukken van de statuten en van het jaar-
verslag over 1950 der vennootschap zijn bij
de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

ROTTERDAMSCHER BANK N.V.
HELDRING & PIERSON.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr F. DE ROOS, Toezicht op het credietwezen.

De in het wetsontwerp toezicht credietwezen voorgestelde regeling lijkt schr. voor het gestelde doel alleszins effectief, doordat zij bijv. de lekken in het Amerikaanse systeem, waarin alleen met minimum kaspercentages wordt gewerkt t.o.v. crediteurenaldi en termijndeposito's, volledig ondervangt. De regeling is voldoende soepel; er worden geen wettelijke minimum- of maximumverhoudingen vastgesteld, zodat de centrale bank telkens naar bevind van zaken kan handelen. Tevens bestaat volledig de mogelijkheid om met de talloze schakeringen in het Nederlandse bankwezen rekening te houden. Met de wettelijke regeling van het toezicht op het credietwezen, voor zover dit de belangen der crediteuren tracht te beveiligen, wordt ongetwijfeld een algemeen belang van vrij wijde strekking gediend. Het is aan te bevelen, dat niet wordt overgegaan tot het vaststellen van solvabiliteitspercentages, welke weinig nuttig effect maar wel overlast kunnen sorteren. De ontworpen regeling lijkt schr. — behoudens enkele opmerkingen, die worden gemaakt — zowel t.a.v. de bescherming van de leden der volkshuishouding tegen ongemotiveerde verliezen als t.a.v. het conjunctuurpolitieke oogmerk, de beheersing van de geldhoeveelheid, aan redelijk te stellen eisen te voldoen.

Mr O. LEYENDEKKERS, Mercurius aan banden.

Het nieuwe prijsbeheersingssysteem, belichaamd in de Prijzenbeschikking Handelsmarges 1951, laboreert niet aan pietepouterig perfectionisme; het werkt door een algemeen beginsel, het vraagt niet om een omvangrijk uitvoerings- en controle-apparaat, het is er op berekend om met geringe middelen een zo groot mogelijk effect te bereiken. Aan het systeem kleven echter gebreken, die de handel reden geven om de toekomst onder dit nieuwe prijzenregime met zorg tegemoet te zien. Want de door de Overheid toegestane faciliteit (de handelaar mag zijn goederen tegen vervangingswaarde in rekening brengen) is aan strikte beperkingen gebonden, die haar waarde grotendeels te niet doen: de verplichting, die de Overheid oplegt (fixatie van de bruto-winst), geldt daarentegen over de gehele linie. In feite zal de handelaar bij stijgende prijzen nog gedwongen zijn een deel van zijn kapitaal in te teren, terwijl de stijgende kosten een steeds groter percentage van zijn gefixeerde bruto-winst zullen uitmaken. Dit, gezien in het kader van een daling van de omzet, welke bij verwezenlijking van het economisch regeringsprogramma niet kan uitblijven, vormt een uiterst somber perspectief. Daarom dienen wegen te worden gezocht om de scherpste kanten van de Beschikking af te vijlen zonder in gedetailleerde regelingen te vervallen. Schr. bepleit enkele wijzigingen.

Ir G. J. T. BAKKER, De productie en het verbruik van electriciteit in Nederland.

Naar verwachting zullen in 1953 alle Nederlandse centralen verbonden zijn door een hoogspanningskoppelnnet; een belangrijk deel hiervan is thans reeds in bedrijf. In principe wekken de centralen de stroom op nodig voor hun eigen voorzieningsgebied; daarvoor installeren zij voldoende productievermogen incl. reserve. In geval van nood bij een der deelnemers van het S.E.P. (N.V. Samenwerkende Electriciteitsproductiebedrijven) zijn de andere deelnemers verplicht hem bij te springen ter dekking van het daar bestaande tekort. Op het zich hier voordoende probleem van het reservevermogen gaat schr. nader in. In 1939 was de toestand bevredigend, doch in de jaren 1947 tot 1950 was een tekort aan reservevermogen aanwezig.

Een belangrijk vermogen kon uit het buitenland worden betrokken. Daarnaast werden piekbeperkingsmaatregelen genomen. Ook in 1951 is het van groot belang, dat de belasting wordt gedrukt; bovendien moet worden getracht door een belangrijke import de toestand te verbeteren. Eerst in 1952 zal de toestand naar mag worden gehoopt gunstiger zijn en zullen er voor het laatst piekbeperkingsmaatregelen moeten worden genomen.

Dr W. T. KROESE, Lahore en Caïro. Trefpunten voor katoenverbouwers en textielproducenten (I).

In Februari van dit jaar werden twee internationale katoencongressen georganiseerd. Het eerste in Lahore, waar het „International Cotton Advisory Committee" zijn 10de Plenary Meeting hield; het tweede in Caïro, waar Egypte de deelnemers aan het 19de Congres van de „International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Associations" ontving. In dit eerste artikel wordt een korte schets van het ontstaan en de ontwikkeling van de I.C.A.C. en de International Federation gegeven. Vervolgens worden enkele aspecten van het in Lahore op de 10de Plenary Meeting van de I.C.A.C. behandelde nader belicht.

— SOMMAIRE —

Prof. Dr F. DE ROOS, Le contrôle du secteur du crédit.

Cet article traite du projet de loi au sujet du contrôle exercé par De Nederlandsche Bank sur le secteur du crédit. L'auteur est d'avis, sauf quelques réserves qu'il formule, que la réglementation prévue par le dit projet répond à des exigences raisonnables, aussi bien en ce qui concerne la protection des individus contre les pertes nonmotivées que le contrôle de la circulation fiduciaire pratiqué au nom de la politique conjoncturelle.

Mr O. LEYENDEKKERS; Mercure enchaîné.

Le nouveau système du contrôle des prix, matérialisé dans la „Prijzenbeschikking Handelsmarges 1951", est entaché de défauts qui mettent le commerce néerlandais devant un avenir hypothéqué par le nouveau régime des prix. C'est pourquoi il faudrait trouver des moyens pour arrondir les angles les plus aigus de ces dispositions tout en évitant de se perdre dans les détails. L'auteur préconise quelques amendements.

Ir G. J. T. BAKKER, La production et la consommation d'électricité aux Pays-Bas.

Avant la guerre les besoins en électricité aux Pays-Bas étaient couverts; il est apparu durant les années de 1947 à 1950 que les réserves étaient trop restreintes. En 1951 il restera également nécessaire de freiner la consommation du courant électrique. On devrait, en outre, s'efforcer d'améliorer la situation par une importation importante. Ce n'est qu'en 1952 qu'on peut s'attendre à des conditions plus favorables et qu'on prendra pour la dernière fois des mesures de restriction durant les heures de point.

Dr W. T. KROESE, Lahore et le Caïre, rendez-vous des planteurs de coton et des producteurs de textile.

L'auteur commence cet article par un aperçu succinct de la création et du développement de „l'International Cotton Advisory Committee" et de „l'International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Associations". Ensuite il expose plus particulièrement quelques aspects des travaux élaborés lors de la 10e Séance plénière de l'I.C.A.C. qui s'est tenue à Lahore.

Toezicht op het credietwezen

Inleiding.

Ter uitvoering van hetgeen is bepaald in art. 9 van de Bankwet 1948 is bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend, dat het toezicht van De Nederlandsche Bank op het credietwezen beoogt te regelen.

In het vermelde artikel van de Bankwet 1948 worden aan de centrale bank drie taken opgedragen, nl.

1. het reguleren van de waarde van de Nederlandse geldeenheid;
2. het verzorgen en het vergemakkelijken van het betalingsverkeer in het binnenland en met het buitenland;
3. het houden van toezicht op het credietwezen met het oog op de solvabiliteit en de liquiditeit der credietinstellingen, d.w.z. ter bescherming van de belangen van de crediteuren dezer credietinstellingen.

Het onderhavige wetsontwerp geeft nu aan De Nederlandsche Bank bevoegdheden, welke er op gericht zijn de ad 1 en 3 vermelde taken te kunnen uitvoeren.

Het is duidelijk, dat de geldwaarde slechts door de centrale bank kan worden gereguleerd door middel van het beïnvloeden van de binnenlandse geldhoeveelheid, en dat dit slechts op adequate wijze kan geschieden, indien De Nederlandsche Bank de politiek van alle geldscheppende instellingen kan beheersen. Het behoeft weinig betoog, dat de bereiking van dit ambitieuze doel, dat de Bankwet 1948 aan De Nederlandsche Bank heeft gesteld, onder de huidige verhoudingen alleen maar zeer ten dele door haar kan worden benaderd. De belangrijkste geldscheppende instelling ten onzent, de Staat, die per einde 1950 naar een globale schatting niet minder dan 65 pCt van de totale geldhoeveelheid in het verkeer had gebracht, laat zich, zuiver formeel bezien, zijn monetaire politiek niet door de centrale bank voorschrijven. Het tegengestelde zal eerder het geval zijn, al laat de voor buitenstaanders niet zeer doorzichtige verhouding tussen de Minister van Financiën en de directie van de bank wellicht voldoende ruimte voor wederzijdse beïnvloeding en overreding.

Ten aanzien van de politiek der overige geldscheppende instellingen, d.w.z. behalve De Nederlandsche Bank zelf, de girodiensten en die banken, waarbij over de bij haar aangehouden tegoeden door middel van cheques en overschrijvingen kan worden beschikt, kan de centrale bank wel controlerend optreden, en het onderhavige wetsontwerp heeft dan ook mede de strekking, de noodzakelijke wettelijke bevoegdheden te verschaffen.

Nu wordt in dit wetsontwerp niet alleen het toezicht geregeld, dat verband houdt met het monetaire, of wil men het conjunctuurpolitieke doel, dat zich onder de huidige verhoudingen met name voordoet in de vorm van de bestrijding van een betalingsbalanstekort. Tevens wordt de controle geregeld, die bedoeld is om de belangen van de crediteuren van credietinstellingen te beveiligen. Het ligt voor de hand, dat deze combinatie wordt toegepast, niet alleen omdat de gegevens, welke de centrale bank bij de individuele instellingen moet inwinnen, voor beide doeleinden kunnen dienen, maar ook omdat er een nauw verband bestaat tussen het algemene conjunctuurverloop en de gang van zaken bij ondernemingen die kredieten verstrekken. Derhalve worden niet alleen de geldscheppende instellingen aan de controle onderworpen, maar alle credietverstrekende ondernemingen, welke passiva voor een aanzienlijk deel uit op korte termijn opeisbare verplichtingen bestaan. De invloedssfeer van dergelijke instellingen is over het algemeen vrij groot, en een deconfiture heeft voor de samenleving als regel zeer ernstige gevolgen.

Ten einde bovenbedoelde controle mogelijk te maken, zal worden ingesteld een *register der credietinstellingen*, dat wordt verdeeld in vier afdelingen, nl. handelsbanken, landbouwcredietbanken, algemene spaarbanken en commissionnaires in effecten. Van deze vier groepen van credietinstellingen worden de gebruikelijke begripsomschrijvingen gegeven, en elke instelling, die daaraan voldoet, zal zich bij De Nederlandsche Bank ter inschrijving moeten aanmelden. De Nederlandsche Bank zorgt voor de publicatie van dit register, zodat het publiek zich er van kan vergewissen, of een bepaalde instelling al dan niet aan het toezicht van de centrale bank is onderworpen.

In het wetsontwerp wordt de mogelijkheid voorzien, dat het toezicht op de landbouwcredietbanken, de spaarbanken en de effectencommissionnaires aan andere organen wordt opgedragen, onder uiteindelijk toezicht van de centrale bank. Deze organen zullen waarschijnlijk zijn resp. de beide centrales der boerenleenbanken, de Nederlandse Spaarbankbond en de Vereniging voor de Effectenhandel. De beide centrale boerenleenbanken zijn bij uitdrukkelijke wetsbepaling ingedeeld bij de groep handelsbanken, en vallen dus onder het directe toezicht van de circulatiebank.

Uitdrukkelijk zijn van het toezicht uitgesloten de vergetenwoordigheden hier te lande van vreemde circulatiebanken, de Rijkspostspaarbank en de girodiensten. Kennelijk zijn laatstgenoemde geldscheppende instellingen hiervan vrijgesteld, omdat het monetaire beleid van de Overheid, dus ook van de gemeente Amsterdam, die een niet onbelangrijke girodienst exploiteert, geen controle van de centrale bank verdraagt. Het reeds eerder vermelde contact tussen de Minister van Financiën en de circulatiebank zal hier vermoedelijk de gewenste oplossing moeten brengen.

Thans moge een korte bespreking volgen van de bevoegdheden, welke aan De Nederlandsche Bank bij deze wet zullen worden toegekend. Opgemerkt zij, dat niet opvolgen van de voorschriften van De Nederlandsche Bank de sancties voor dergelijke gevallen, voorzien in de wet op de economische delicten, in werking zal doen treden.

De monetaire controle.

Bij de huidige stand van zaken zullen hieronder vermoedelijk met name vallen de handelsbanken en de boerenleenbanken, welke de zgn. lopende rekeningen kennen naast hun deposito- of spaarbedrijf, daar de beide andere genoemde groepen niet een uitgesproken geldscheppend karakter dragen. De desbetreffende bepalingen zijn echter zodanig geredigeerd, dat de centrale bank de bevoegdheid heeft haar monetaire toezicht tot alle vier groepen uit te strekken; dit zou bijv. zeer noodzakelijk worden, indien het giroverkeer bij spaarbanken zich op grote schaal zou gaan ontwikkelen.

De voorschriften, welke de centrale bank op dit gebied kan uitvaardigen, dienen vooraf bij K.B. te worden goedgekeurd, welk besluit slechts wordt genomen op voordracht van de Minister van Financiën. Door deze regeling wordt de bevoegdheid van de centrale bank, om zelfstandig op dit terrein op te treden, uiteraard in aanzienlijke mate beperkt. De bank zal dus zeer bepaald niet een monetaire politiek kunnen voeren, welke niet de instemming van de Regering heeft. Voorts kunnen de bepalingen uitsluitend betrekking hebben op de in de wet genoemde onderdelen van de bedrijfsvoering der betrokken credietinstellingen. Zij kunnen worden ingedeeld in de volgende twee categorieën:

a. de quantitative credietcontrôle.

De hier bedoelde maatregelen hebben betrekking op de omvang der te verlenen bankcredieten, d.w.z. op de hoeveelheid door deze banken te creëren ruilmiddelen. Zij komen in hoofdzaak op het volgende neer:

1. Minimumpercentages kunnen worden voorgeschreven voor de verhouding tussen liquide middelen en creditsaldi, eventueel gedifferentieerd naar onderdelen van deze gecombineerde balansposten;

2. de maximale omvang der credietverlening en der beleggingen kan worden vastgesteld, hetzij zonder meer, hetzij in verhouding tot de eigen middelen of in verhouding tot de creditsaldi. Ook hier kan weer naar onderdelen worden gedifferentieerd;

3. een minimum debetrente kan worden voorgeschreven, ten einde de discontopolitiek van de centrale bank, het middel bij uitstek van de orthodoxe quantitative credietpolitiek, effectief te kunnen maken. Tevens is bepaald, dat ook een maximum creditrente kan worden vastgesteld.

Deze laatste bepaling is opgenomen omdat volgens de M.v.T. „een te hoge creditrente kan leiden tot het aanhouden in de geldsfeer van vermogensbestanddelen, die daarvoor naar hun aard niet in aanmerking komen, hetgeen bij besteding van deze gelden tot inflatoire repercussies aanleiding kan geven”. Hoewel deze motivering niet onjuist geacht kan worden wekt toch het geheel de indruk, dat de betrokken bepaling overtollig is. Wanneer het vermogensbestanddelen betreft, die naar hun aard niet in de geldvorm behoren te worden aangehouden, zouden zij zonder de te hoge creditrente op de een of andere wijze zijn belegd. Belegging wil in dit verband uiteindelijk niets anders zeggen, dan dat bankcrediet er mede zou zijn afgelost. Maar hierdoor wordt de ruimte tot credietverlening, gegeven door de onder 1 en 2 genoemde voorschriften weer groter, en kunnen zich toch de gevreesde inflatoire repercussies voordoen, tenzij natuurlijk de vereiste minimum liquiditeitspercentages worden verhoogd of de maximale credietverlening wordt verlaagd. Deze laatste mogelijkheden waren echter, toch reeds gegeven en zouden compensatie kunnen bieden wanneer de bedoelde creditsaldi in de inkomenssfeer zouden worden besteed.

De betrokken voorschriften kunnen voor onderscheiden groepen van banken verschillend zijn. De monetaire autoriteiten kunnen dus ten volle rekening houden met verschillen in het individuele bedrijf der betrokken instellingen. Het is dus mogelijk om het bankwezen in groepen in te delen, zoals in België is geschied, maar men kan ook, zoals de huidige maatregelen tot credietcontrôle van De Nederlandsche Bank doen ¹⁾, de nodige variatie aanbrengen door de voorschriften te betrekken op een basisperiode, welke niet te ver in het verleden ligt, waardoor eveneens met de verschillen in het individuele bedrijf voldoende rekening wordt gehouden. Bij dit laatste voorkomt men de moeilijkheid van de groepsindeling, welke altijd min of meer willekeurig van aard zal zijn.

Merkwaardig is in dit verband de bepaling, dat een maximale verhouding kan worden voorgeschreven tussen de omvang van de credietverlening en de eigen middelen van een bank. Als hulpmiddel voor de uitoefening der quantitative credietcontrôle is hieraan, gezien de overige mogelijkheden, uiteraard geen behoefte. Bij de bespreking van de beveiliging van de belangen der crediteuren wordt hierop nog teruggekomen.

b. de kwalitatieve credietcontrôle.

Aan de credietinstellingen kan tevens een verbod of een beperking worden opgelegd tot het verlenen van bepaalde

credieten of tot het verrichten van bepaalde beleggingen.

Deze controle houdt zich dus bezig niet met de omvang, maar met de aard der te verlenen credieten. In een samenleving, waarin de Overheid zich van rechtstreeks ingrijpen in de reële sfeer onthoudt, kan van een dergelijke controle echter van conjunctuurpolitiek gezichtspunt uit geen heil worden verwacht. Immers, onder dergelijke omstandigheden stroomt het geld naar die toepassingsmogelijkheden welke de grootste winst beloven, ongeacht de plaats en de vorm, waarin het ruilmiddel in het verkeer wordt gebracht. De financiering van essentieel geachte doeleinden wordt er dus geenszins door verzekerd, terwijl bij afwezigheid van een gelijktijdig uitgeoefende quantitative credietcontrole ook geen beperking op de in het verkeer te brengen geldhoeveelheid tot stand komt, aangezien bij overigens gelijkblijvende omstandigheden door het enkele verlenen van goedgekeurde bankcredieten het niveau van reële omzetten en/of prijzen stijgt, waardoor weer nieuwe credietvraag in het leven wordt geroepen, mede voor de toegestane bestedingen.

Alleen onder omstandigheden, waarin de Overheid wel ingrijpt in de reële sfeer, bijv. door middel van het verstrekken van toewijzingen en vergunningen, en waarin dus het bovenbedoelde „doorstromingsproces” niet zal kunnen plaatsvinden, komt aan een kwalitatieve credietcontrole betekenis toe. Zij kan dan dienen om de effectiviteit van het overheidsingrijpen in het binnenlandse productie- en distributieproces te versterken, daar dan de geldmiddelen, nodig voor het verrichten van niet toegestane transacties, minder gemakkelijk zijn te verkrijgen.

De beveiliging van de belangen der crediteuren.

De maatregelen, welke het wetsontwerp hieromtrent voorstelt, komen in belangrijke mate overeen met hetgeen reeds tussen De Nederlandsche Bank en de voornaamste handelsbanken bij wijze van gentlemen's agreement was overeengekomen. Zij worden nu echter uitgebreid tot alle vermelde credietinstellingen, waarbij voor de boerenleenbanken, de spaarbanken en de commissionairs in effecten de bovenbedoelde organen kunnen worden ingeschakeld.

Zo zijn de credietinstellingen bijvoorbeeld verplicht, aan de centrale bank alle inlichtingen en gegevens te verschaffen, welke zij voor het houden van toezicht nodig oordeelt. Ontwaart zij een ontwikkeling, welke de liquiditeit of de solvabiliteit ener credietinstelling in gevaar kan brengen, dan geeft zij advies omtrent de gedragslijn, welke tot het brengen van verbetering in de ongewenste situatie moet worden gevolgd. Niet opvolging van dergelijke adviezen geeft De Nederlandsche Bank het recht tot publicatie over te gaan. Uiteraard kan van een dergelijke bepaling een zeer belangrijke preventieve werking uitgaan, zodat hierin een krachtige bescherming van de belangen der crediteuren kan worden gezien.

Behalve de reeds aangeduide sancties, de bovenvermelde mogelijkheid tot publicatie van niet opgevolgde adviezen, en de gelegenheid tot beroep op de Kroon, geeft het ontwerp nog een tweetal belangrijke mogelijkheden tot bescherming van de belangen van het publiek, welke het gentlemen's agreement niet kent.

In de eerste plaats kan De Nederlandsche Bank, wanneer zij dit in het belang der crediteuren nuttig oordeelt, surseance van betaling voor een credietinstelling aanvragen.

In de tweede plaats wordt de reeds vermelde bevoegdheid verleend, om een maximumverhouding vast te stellen tussen de verleende credieten en het bedrag der eigen middelen. Nu ten gevolge van de ontwikkeling in het bankwezen, welke zich in Nederland, maar ook in het buitenland, tijdens en na de oorlog heeft voorgedaan, de liquiditeit der banken, naar bedrijfseconomische maatstaven gemeten, zeer hoog is geworden, en er ook weinig

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 13 December 1950.

aanleiding is om te veronderstellen, dat hierin op korte termijn verandering zal komen, gaat de soliditeit dezer instellingen een steeds belangrijker rol spelen. De Nederlandsche Bank kan trachten de belangen der crediteuren te waarborgen door het voorschrijven van solvabiliteitspercentages, een regeling welke de Belgische bankwet ook kent.

Het is echter zeer de vraag, of men aan dergelijke voorschriften veel betekenis kan toekennen. Er is uiteraard veel verschil in de soliditeit der verleende credieten, zodat het zeer goed mogelijk is dat een bank, welke het voorgeschreven solvabiliteitspercentage strikt in acht neemt, toch zeer insolvent kan zijn. Het karakter van deze solvabiliteitspercentages is van geheel andere aard dan van de vorenvermelde liquiditeitspercentages bijvoorbeeld, die bedoeld zijn om de geldschepping te regelen. Wanneer door geldscheppende banken credieten worden verleend is er geen verschil in het monetaire karakter; er wordt steeds geld gecreëerd; ongedifferentieerde koopkracht. Wordt echter op de gegoedheid der debiteuren gelet, dan zijn er zeer grote verschillen, zodat een solvabiliteitspercentage maar een zeer geringe waarborg geeft voor de gegoedheid der betrokken banken.

Het komt mij dan ook voor, dat het beter is de beveiliging van de belangen der crediteuren te doen steunen op het reeds vermelde — preventief werkende — toezicht van de centrale bank, en de solvabiliteitspercentages, die bedrijfs-economisch van weinig betekenis zijn, en waaraan uit monetair gezichtspunt geen behoefte bestaat, maar die wel zeer belemmerend kunnen werken voor een goede uitoefening van het bankbedrijf, te laten vervallen.

Conclusie.

Het in het bovenstaande summier besproken wetsontwerp geeft een regeling van een materie, waaraan onder de huidige verhoudingen in Nederland stellig behoefte bestaat. De regeling van de geldvoorziening, van uitnemend gewicht voor een ongestoord verloop van het economisch proces, heeft vanouds tot de prerogatieven van de Staat behoord. Voor het metaalgeld is dit reeds sinds de grijze oudheid het geval geweest, en toen een nieuwe ruilgeldvorm, het bankbiljet, zijn intrede deed, werd vrij spoedig de bankbiljettenuitgifte aan wettelijke normen onderworpen, meestal tevens gemonopoliseerd, terwijl in de laatste jaren de circulatiebanken vrijwel overal werden genationaliseerd. De ontwikkeling schreed echter voort en door de particuliere banken werd een nieuwe vorm van ruilgeld in het verkeer gebracht, in concurrentie met het metaalgeld en het bankbiljet, nl. het girale geld, dat in alle moderne landen de oudere soorten ruilmiddelen in omvang overvleugelde.

Voor een ongestoord verloop van het economisch

proces is het gewenst, dat de monetaire autoriteiten ook de hoeveelheid van dit geld kunnen regelen. Uiteraard werden door de centrale banken met behulp van de orthodoxe middelen van discontopolitiek en open marktpolitiek met wisselend succes ook reeds vroeger pogingen in die richting ondernomen. Steeds meer is men er echter van overtuigd geraakt, dat de rentepolitiek niet effectief is om het ontstaan van een hausse te bestrijden, nog minder om een depressie tegen te gaan. Nieuwe middelen worden derhalve in het onderhavige wetsontwerp aangegeven, zij het ook, dat aan de rentepolitiek een plaats bleef behouden, van weinig betekenis wellicht door het geringe effect, met weinig kracht misschien ook gehanteerd vanwege de repercurssies op de koersen der staatsfondsen en op het overheidsbudget.

De ontworpen regeling lijkt voor het gestelde doel alleszins effectief, doordat zij bijv. volledig ondervangt de lekken in het Amerikaanse systeem, waarin alleen met minimum kaspercentages wordt gewerkt t.o.v. crediteuren-saldi en termijndeposito's, zodat door omzetting van staatsfondsen in saldi bij de centrale bank, of door termijndeposito's als giraalgeld te laten gebruiken, de credietbeperving kan worden gefrustreerd. De regeling is verder voldoende soepel; er worden geen wettelijke minimum- of maximumverhoudingen vastgesteld, zodat de centrale bank telkens naar bevind van zaken kan handelen. Tevens bestaat volledig de mogelijkheid om met de talloze schakeringen in het Nederlandse bankwezen rekening te houden.

Met de wettelijke regeling van het toezicht op het credietwezen, voor zover dit de belangen der crediteuren tracht te beveiligen, wordt ongetwijfeld een algemeen belang van vrij wijde strekking gediend, zoals dat ook met het wettelijk toezicht op de levensverzekeringmaatschappijen het geval is. Ook hier is een soepele regeling getroffen, waarbij veel aan de prudentie van De Nederlandsche Bank wordt overgelaten. Zoals in het voorgaande werd betoogd is het aan te bevelen, dat niet wordt overgegaan tot het vaststellen van solvabiliteitspercentages, welke weinig nuttig effect maar wel overlast kunnen sorteren.

Behoudens de enkele opmerkingen, die werden gemaakt, lijkt de regeling, zowel t.a.v. de bescherming van de leden der volkshuishouding tegen ongemotiveerde verliezen, als t.a.v. het conjunctuurpolitieke oogmerk, de beheersing van de gelddoelmatigheid, aan redelijk te stellen eisen te voldoen. Of het conjunctuurpolitieke doel inderdaad zal kunnen worden bereikt hangt echter niet alleen af van de wijsheid van de centrale bank, die deze regeling moet hanteren, maar eveneens in belangrijke mate van de overheidshuishouding, die op het terrein der geldcreatie en geldvernietiging zo'n belangrijke rol kan vervullen.

Amsterdam.

F. DE ROOS.

Mercurius aan banden

Hoe men ook over het nieuwe prijsbeheersingssysteem, belichaamd in de Prijzenbeschikking Handelsmarges 1951 moge denken: het laboreert niet aan dat pietepouterige perfectionisme, dat tot voor kort het kenmerk was van alle overheidsmaatregelen hier te lande. Het werkt door een algemeen beginsel, het vraagt niet om een omvangrijk uitvoerings- en controle-apparaat, het is er op berekend om met geringe middelen een zo groot mogelijk effect te bereiken. Het beantwoordt, in elk geval politiek aan de eisen, waarvoor de Regering zich zag geplaatst. Het is een paardenmiddel, maar de kwaal, waaraan wij lijden, is er dan ook naar.

Dit willen wij voorop stellen als wij de maatregel

enigszins kritisch zullen gaan bezien. Wij zijn ons bewust, dat enkele gebreken, welke wij in het systeem zullen aanwijzen, min of meer slechts *les défauts de ses qualités* zijn. Niettemin eist de billijkheid, dat ook op deze keerzijde der medaille gewezen wordt, en niet alleen de billijkheid, maar ook het algemeen belang, want een systeem, dat al te eenzijdig bepaalde doeleinden, hoe begerenswaardig ook, nastreeft, loopt het gevaar op de duur meer schade dan nut aan te richten.

De „weg van de minste weerstand”, waar men vaak met minachting over spreekt, is strategisch lang niet altijd te versmaden. Een goed veldheer is maar al te gelukkig als hij hem vindt. Ook de Minister heeft deze weg gekozen

toen hij zijn Beschikking speciaal tegen de handel richtte. Want niet alleen is de handel lang niet zo sterk politiek en organisatorisch verschanst als de industrie, maar ook is zijn kostenstructuur — althans ogenschijnlijk — gemakkelijker te doorgronden. De koopman betaalt een prijs voor zijn waren en ontvangt daarvoor een hogere prijs; alles wat daar tussen zit — zo redeneert men — is winst. Uiteraard heeft hij zijn onkosten, maar die zijn lang niet zo zichtbaar als in de industrie: men is licht geneigd ze gering te schatten. Over de onkosten van de handel zullen we later nog iets zeggen, maar hier willen we er op wijzen, dat het niet waarschijnlijk is, dat de oorzaak van het kwaad, de excessieve winstmarges, bij de handel ligt. Want in de handel is de concurrentie, in het algemeen genomen, gemakkelijker en scherper dan bij de kapitaalintensieve industrie. Het is waar, dat bij tijd en wijle schaarse goederen, bijv. metaalprofielen, machine-onderdelen enz. met enorme winsten worden verhandeld, maar dit blijkt toch meer uitzondering dan regel, en dergelijke situaties hebben de neiging zichzelf te liquideren door toevloed van kooplieden en beunhazen naar de lokkende affaire. En ten slotte: juist zulke éénmalige winsten zullen met de algemene normen, welke de beschikking stelt, niet gemakkelijk te treffen zijn.

Maar aanvaarden we het feit, dat Mercurius in de slag om lonen en prijzen als eerste een veer laat, dan nog is het van belang er op toe te zien, dat de god des handels daarbij niet zoveel bloed verliest, dat hij aan chronische bloedarmoede gaat lijden. En dit gevaar is in het gekozen systeem niet denkbeeldig. Ogenschijnlijk is de koopman door de fixatie van zijn marges er zo kwaad niet aan toe; hij mag immers nog altijd hetzelfde absolute bedrag aan winst maken, dat hij in de basisperiode (1 Juni 1949—31 Mei 1950) genoot. En tegenover de beperking van zijn marge staat toch de bevoegdheid, die thans in beginsel erkend wordt, om zijn goederen tegen vervangingswaarde in rekening te brengen. De Overheid, zo zou men de koopman kunnen voorhouden, neemt en geeft — ook hier.

Niettemin heeft de handel reden om de toekomst onder dit nieuwe prijzenregime met zorg tegemoet te zien. Want de faciliteit, welke de Overheid toestaat, is aan strikte beperkingen gebonden, welke haar waarde grotendeels te niet doen; de verplichting, die zij oplegt, geldt daarentegen over de gehele linie. In feite zal de handelaar bij stijgende prijzen nóg gedwongen zijn een deel van zijn kapitaal in te teren, terwijl de stijgende kosten van zijn gefixeerde bruto-winst een steeds groter percentage zullen uitmaken. Dit, gezien in het kader van een daling van de omzet, welke bij verwezenlijking van het economische regeringsprogramma niet kan uitblijven, vormt een uiterst somber perspectief.

Voor de detailhandel zijn onlangs enkele „kengetallen” gepubliceerd, helaas uit lang voorbijge jaren ¹⁾. We vinden daar voor enkele branches de volgende cijfers voor bruto-winst en totale kosten, uitgedrukt in percentages van de omzet:

		Bruto-winst	Totale kosten	„Economisch resultaat”
Meubelen	1946	27,2	19,3	7,9
Schoeisel	1947	22,2	17,9	4,3
Kruidenierswaren	1948	16,4	16,8	-0,4
Huishoudelijke art.	1946	30,9	25,3	5,6
Dames- en meisjesbovenkleding	1948	23,8	18	5,8
Kledingstoffen	1948	22,3	16,1	6,2

Dit zijn cijfers uit een tijd, waarin het de detailhandel redelijk goed ging.

In de toekomst zou de inmiddels zeer verscherpte con-

¹⁾ „Kengetallen voor het kleinbedrijf”, uitgave Stichting Economisch Instituut voor den Middenstand, waar men ook de gedetailleerde kosten-cijfers kan vinden.

currentie wel een algemene stijging van het netto-winstpercentage hebben verhinderd. De Beschikking fixeert evenwel de *bruto-winst*, en wel met terugwerkende kracht tot een basisperiode van 1 Juni 1949—31 Mei 1950 waardoor dit cijfer iedere elasticiteit tegenover de stijgende kosten verloren heeft. Voor de kostenstijging, die zich na 31 Mei 1950 reeds heeft voorgedaan (o.a. tweemaal 5 pCt loonsverhoging, 15 pCt huurverhoging), wordt 3 pCt toeslag op de basismarge toegestaan, hetgeen vermoedelijk wel ongeveer toereikend is. Maar tegen verdere kostenverhogingen, die toch aan de orde van de dag zijn (prijsstijging energie en gas, verpakkingsmateriaal, bankprovisies en andere diensten) staat de handelaar weerloos: deze komen nu verder te zijnen laste.

De fixatie van de winstmarge *per artikel* maakt deze maatregel nóg bijzonder ongelukkig voor de ondernemer. Want daardoor wordt hem grotendeels het middel ontnomen, waarin juist zijn kracht ligt en waarin zijn bekwaamheid als koopman eerst kan blijken; het manoeuvreren met winstmarges. Goed koopmanschap immers blijkt niet uit het heffen van een standaardpercentage op alle aangeboden goederen, doch veeleer uit geven en nemen in nauw contact met de vraag van het ogenblik: hoge marges op goederen, waarnaar een sterke vraag bestaat van de hogere inkomensgroepen, lage marges, of zelfs geen winst, op bijzondere aanbiedingen, wanneer hij het geraden acht het grote publiek naar zijn zaak te trekken en kopers aan zich te binden. Deze twee facetten van de verkooppolitiek gaan natuurlijk onverbrekkelijk samen; zij moeten elkaar in de boeken van de koopman compenseren. Maakt de prijsbeheersing de hoge marges onmogelijk, dan is het ook met de goedkope aanbiedingen gedaan.

Nog op een ander — en o.i. het ongunstigste — aspect van de Prijzenbeschikking willen wij de aandacht vestigen: de beperkingen gesteld aan het doorberekenen der vervangingswaarde en de consequenties daarvan voor het kapitaal der onderneming. Eerst wanneer de handelaar eenzelfde of nagenoeg eenzelfde goed *in huis heeft*, mag hij de inkoop prijs van dit goed als uitgangspunt nemen voor het berekenen van een vervangingswaarde voor de goederen, welke hij in voorraad had; bovendien moet de laatste partij zijn ingekocht in de gebruikelijke hoeveelheid ²⁾ van een leverancier, die dit goed regelmatig verhandelt. Het is duidelijk, dat de handelaar aldus steeds achter de vervangingswaarde aanloopt en dat hij, om zijn achterstand niet al te groot te laten worden, versneld moet inkopen, d.w.z. méér kapitaal moet investeren. Zo hij tot dit laatste al in staat is, dan betekent het toch een extra last voor hem, die wederom in mindering komt van zijn bevroren bruto-winstmarge.

Dat deze vertraagde doorberekening van de vervangingswaarde nog tot aanzienlijke kapitaalsintering kan leiden, heeft de textielhandel reeds ondervonden voor die goederen, die reeds van September 1950 af onder een soortgelijke Beschikking vielen. De ongunstige omstandigheid deed zich daarbij voor, dat de inkoop prijzen in zeer snel tempo stegen. Een voorbeeld, gebaseerd op werkelijke prijzen, laat dit duidelijk zien:

Een handelaar koopt in Augustus 1950 100 dekens à f 28,45. De helft hiervan verkoopt hij met f 7 opslag. Hij ontvangt dus $50 \times f 35,45 = f 1.772,50$; na aftrek 3 pCt O.B. resteert f 1.719,34. Van dit bedrag koopt hij op 1 Februari 1951 dekens bij, doch daar de prijs inmiddels gestegen is tot f 51,10, kan hij er slechts 33 bijkopen, voor f 1.686,30 (resteert f 33,04); hierdoor krijgt hij gelegenheid om zijn oude voorraad hoger te waarderen. Hij verkoopt vervolgens zijn 83 dekens volgens voorschrift tegen f 51,10 en de oude marge + 3 pCt enz.: $83 \times f 59,02 = f 4.898,66$. Na aftrek van 3 pCt omzetbelasting houdt hij hiervan over f 4.751,69, te vermeerderen met f 33,04 (zie boven), in totaal f 4.784,73. Zijn omzet is intussen geweest 133 dekens voor f 6.471,03. Rekent men over dit bedrag 12 pCt voor onkosten en 5 pCt gewaardeerd loon voor de ondernemer, dan wordt dit 17 pCt van f 6.471,03 f 1.100,—. Zodat voor aankoop van nieuwe voorraad resteert f 3.684,73.

²⁾ De Beschikking eist niet, dat de gehele ingekochte hoeveelheid reeds ontvangen is. Indien slechts één of enkele stuks daarvan ten verkoop aanwezig zijn, mag de handelaar de hogere prijs reeds berekenen.

Waarvoor de winkelier op 15 Maart 1951, tegen de inmiddels meer gestegen prijs van f 62,50 nog slechts 58 dekens kan terugkopen, waarna hij f 59,70 overhoudt. In dit voorbeeld is geen rekening gehouden met de belasting, die de winkelier over zijn schijnwinst heeft te betalen.

Uit dit voorbeeld blijkt wel, dat de faciliteit, welke de Beschikking de handelaars verleent op het stuk der vervangingswaarde, hen nog geenszins vrijwaart tegen kapitaalsintering. Het is in deze situatie, dat zich het historische feit voordeed, dat een grossier dekens goedkoper bij de winkeliers kon inkopen dan bij de fabrikant!

De vraag schijnt gerechtigd, of de handel, aldus op twee fronten aangevallen, niet te zwaar wordt getroffen; of de kooplieden aldus niet veel meer dan 5 pCt aan de algemene consumptievermindering bijdragen, of zij zelfs de gelegenheid om rendabel te werken niet geheel zullen verliezen. Voor een groot deel hangt het antwoord af van de ontwikkeling der prijzen in de toekomst.

Intussen zou men toch wegen kunnen zoeken om de scherpste kanten van de Beschikking af te vijlen zonder in gedetailleerde regelingen te vervallen.

Een aanzienlijke verbetering heeft de op 13 April afgekondigde Vrijstellingsbeschikking reeds gebracht. Hierdoor is de gelegenheid voor de handel om „uitwijkmogelijkheden” te zoeken ten dele hersteld. Slechts vragen wij ons af, of niet tevens meer vrijheid kan worden gegeven

ten aanzien van de textielgoederen der hogere prijsklassen („haute couture” bijv.), die niet op de weledetabel voorkomen, maar toch ook kennelijk buiten het budget der lagere inkomensklassen vallen.

Nog belangrijker zou het o.i. zijn, de doorberekening van de vervangingswaarde op ruimer schaal mogelijk te maken, door bijv. de eis, dat de ingekochte nieuwe voorraden ten dele reeds in huis moeten zijn, te laten vervallen. Wij vermoeden, dat deze eis gesteld is om redenen van controle-technische aard. Doch ook indien men als facultatieve eis stelde, dat een schriftelijke orderbevestiging, of zelfs maar een offerte van een binnenlands leverancier in huis moet zijn, zou de controle eenvoudig en doelmatig blijven. Immers, deze leverancier zou zich wel wachten, in een zodanig stuk een fictieve, te hoge prijs op te geven, omdat hij daarmee het materiaal voor zijn eigen verordening uit handen zou geven.

Wij menen, dat door amendementen in deze zin niet alleen recht zou geschieden aan de handel tegenover de andere volksgroepen, doch dat ook het algemeen belang eist deze tak van bedrijf althans een bestaansmogelijkheid over te laten, al was het alleen maar om zijn kwaliteiten als de tollenaar der Omzetbelasting!

Amsterdam.

Mr O. LEYENDEKKERS.

De productie en het verbruik van electriciteit in Nederland

Vóór de laatste oorlog was het productie-apparaat voor de electriciteitsvoorziening in ons land in goede staat. Het geïnstalleerd vermogen was van die aard, dat er voldoende machine- en ketelcapaciteit in reserve stond en dat steeds een goede electriciteitsvoorziening gewaarborgd was. Wel waren de voorzieningsgebieden voor het grootste gedeelte aangewezen op stroomlevering van één centrale uit, doch dit gaf slechts een enkele keer aanleiding tot ernstige bezwaren.

Naarmate de electriciteit echter dieper in de samenleving doordrong, begon allengs het besef door te dringen, dat het eigenlijk ontoelaatbaar was de stroomlevering geheel van een uitsluitend op zichzelf staande centrale te doen afhangen.

Dit heeft geleid tot het plan om een hoogspanningskoppelnets ter verbinding van de centralen van ons land te bouwen, waarvan thans een belangrijk gedeelte reeds in bedrijf is en dat naar de huidige verwachting in het jaar 1953 alle Nederlandse centralen zal verbinden. Verder is voor de samenwerking der op het koppelnets aangesloten bedrijven opgericht de N.V. Samenwerkende Electriciteitsproductiebedrijven (S.E.P.), welke ten doel heeft het bevorderen van de samenwerking der bedrijven ten aanzien van de productie en de hiervoor benodigde voortgeleiding van de elektrische energie. Tevens behoort de levering van energie naar en het betrekken daarvan uit het buitenland tot het werk der S.E.P.

Hierbij is er van uitgegaan, dat in principe de bedrijven de stroom opwekken nodig voor hun eigen voorzieningsgebied; daarvoor installeren zij voldoende productievermogen inclusief reserve. In gevallen van nood bij een der deelnemers zijn de andere deelnemers verplicht hem bij te springen ter dekking van het daar bestaande tekort.

Hier moet dus direct het probleem van het reservevermogen nader worden bezien en het is duidelijk, dat hiervoor aan de bedrijven eenzelfde maatstaf moet worden aangelegd. Hiervoor moge een korte beschouwing volgen.

Moet een centrale een bepaald vermogen (gelijktijdige belasting) kunnen leveren, stel bijv. 100 Megawatt, dan moet in verband met de storingskansen van machines en

ketels e.d. een groter vermogen worden opgesteld. Vroeger bepaalde men dit reservevermogen min of meer op het gevoel, doch met behulp der waarschijnlijkheidsrekening wordt thans ondubbelzinnig vastgesteld welk vermogen bij een gegeven constellatie van opgestelde machines en ketels — hierbij aannemende een bepaalde kans van onvermogen — iedere S.E.P.-deelnemer bedrijfsvaardig ter beschikking heeft. Het is duidelijk, dat de reservefactor (d.i. de verhouding van geïnstalleerd vermogen tot veilig vermogen) kleiner kan worden naarmate het aantal der opgestelde machines en ketels groter wordt, m.a.w. in het geciteerde geval van een gelijktijdige belasting van 100 MW moet de reservefactor groter zijn, wanneer men eenheden van 25 MW dan wanneer men zulke van 10 MW opstelt. Bij de hier te lande als volkomen aanvaardbaar ondervonden storingskansen vindt men dan, dat bij gelijke kans op onvermogen de reservefactor van ca 1,55 bij opstelling van 4 gelijke eenheden daalt tot ca 1,2 bij 26 gelijke eenheden.

Het ligt eveneens voor de hand, dat, wanneer men door koppeling van centralen een groter aantal eenheden — zij het in verschillende centralen opgesteld — in de gezamenlijke productie betreft, de reservefactor van het geheel kleiner kan worden, m.a.w. bij eenzelfde totaal geïnstalleerd vermogen kan dan aan een grotere gelijktijdige belasting het hoofd worden geboden. Dit is de verklaring van het feit, dat in Nederland gedurende geruime tijd ondanks de onmogelijkheid om in de eerste jaren na de oorlog nieuw productievermogen te installeren, aan een snel groeiende belasting het hoofd kon worden geboden.

Eerst in de laatste jaren moest door invoering van piekbeperkingsmaatregelen de hoogste belasting zodanig worden gedrukt, dat het voeren van een verantwoord bedrijf mogelijk was.

Aan de andere kant geeft de mogelijkheid om bij gekoppeld bedrijf met een kleinere reservefactor te kunnen volstaan, dus minder machine- en ketelvermogen te kunnen installeren, een kapitaalbesparing, waarmee ten dele

aan de uitgaven, die aan de koppellijnen besteed moeten worden, tegemoet gekomen wordt.

In de hierbij opgenomen tabel vindt men een overzicht van de productiecapaciteit en de maximumbelasting van de openbare centrales in Nederland voor de tien jaren 1947 tot 1956; tot 1950 zijn hierin werkelijk opgetreden waarden, voor de latere jaren de te verwachten waarden opgenomen. Ter vergelijking vindt men ook de in het jaar 1939 werkelijk opgetreden waarden vermeld.

Overzicht van de productiecapaciteit en de belasting in Nederland in MW.

Jaar	Opgesteld in centrales A	Aandeel mijnen ¹⁾ B	Veilig incl. mijnen ²⁾ C	Max. belasting Nederland ³⁾ D
1939	1.340	30	830	745
1947	1.365	55	875	950
1948	1.420	60	1.035	1.035
1949	1.505	50	1.110	1.135
1950	1.605	50	1.225	1.280
1951	1.810	50	1.370	1.605
1952	2.210	65	1.725	1.740
1953	2.620	50	2.030	1.885
1954	2.690	50	2.090	2.020
1955	2.815	45	2.185	2.140
1956	2.970	40	2.310	2.260

¹⁾ Dit is slechts het gedeelte van het in totaal opgestelde productievermogen, dat de mijnen voor de openbare elektriciteitsvoorziening beschikbaar hebben. In totaal is er voor de mijnen een veel groter vermogen opgesteld.

²⁾ De getallen zijn verkregen door toepassing van de juiste reservefactoren op de cijfers van kolom A.

³⁾ Ramingen, indien er geen piekbeperkingsmaatregelen waren.

De vergelijking van de cijfers der kolommen C en D geven aan, dat in 1939 de toestand bevredigend was, doch dat in de jaren 1947 tot 1950 een tekort aan reservevermogen aanwezig was.

Ter tegemoetkoming aan dit tekort bleek in de eerste plaats de mogelijkheid te bestaan, om een belangrijk vermogen uit het buitenland te betrekken. Sedert de bevrijding is er namelijk in Lutteradé nabij de Staatsmijn Maurits een provisorisch koppelstation met een importcapaciteit van ca 50 MW in bedrijf gesteld, dat na gedurende enige jaren waardevolle diensten te hebben bewezen voor de samenwerking met België werd vervangen door een definitief 220/150 kV-koppelstation, waar via de „Rheinisch Westfälische Elektrizitätswerke” (R.W.E.) een verbinding met het Duitse köppelnät en via de „Société pour la Coordination de la Production et du Transport de l'Energie Electrique” (C.P.T.E.) een koppeling met het Belgische elektriciteitsnet is tot stand gebracht.

Over deze verbindingen is in het jaar 1949 een vermogen van 50 MW en in 1950 zelfs van 120 MW geïmporteerd. Deze importen hebben echter geen eenzijdige betekenis, want er zijn momenten geweest, dat uit Nederland aan de buitenlandse netten hulp is geboden als men aldaar in moeilijkheden zat. Er is zelfs een periode geweest, dat toen de Zwitserse elektriciteitsvoorziening in moeilijkheden verkeerde ten gevolge van gebrek aan water voor de hydro-electrische centrales, door Nederland een aantal kWh via het Duitse hoogspanningsnet aan Zwitserland werd geleverd.

Maar ook deze import was voor een veilige elektriciteitsvoorziening niet voldoende en daarom dienden er in de tweede plaats piekbeperkingsmaatregelen te worden genomen. Dat dit moest geschieden was voor de verbruikers zeer onaangenaam, maar de wijze, waarop de vermindering van de piekbelasting werd bereikt, is toch niet al te bezwaarlijk gebleken. Van alle zijden is er begrip voor de situatie getoond en het is de verbruikers duidelijk geweest, dat het beter was hier preventief te werk te gaan dan noodzaak te zijn bij het optreden van ongunstige weersomstandigheden of van storingen aan machines of ketels grotere of kleinere gebieden plotseling geheel te moeten uitschakelen.

Ondertussen zijn de zorgen van de voor de elektriciteits-

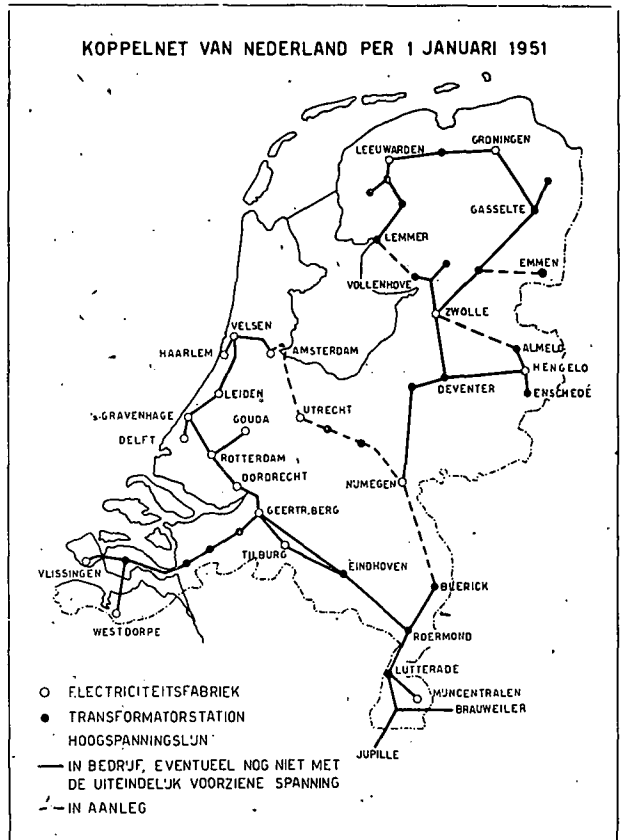
voorziening verantwoordelijke personen niet uitsluitend tot de winterperiode beperkt. In de centralen is het nu eenmaal noodzakelijk om de bedrijfsmiddelen periodiek in revisie te nemen. De bedrijven streven er naar, dat in de piekcampagne de machines en ketels in goede staat verkeren en hiervoor worden ze bij toerbeurt zoveel mogelijk in de zomermaanden buiten bedrijf genomen. Voor de in het S.E.P.-verband samenwerkende bedrijven worden de revisieprogramma's wel is waar in onderling overleg op elkaar afgestemd, doch buiten de piekperiode is het beschikbaar vermogen kleiner dan de in de tabel aangegeven waarden. Zodoende kan de marge tussen beschikbaar vermogen en gevraagde belasting dan wel eens bedenkelijk klein worden. Zo is op 22 September 1950 bij zeer ongunstig weer de belasting zo hoog gestegen, dat alle beschikbare machines liepen en toch de stroomvoorziening slechts gehandhaafd kon worden dank zij een import van 60 MW.

Bij een verdere beschouwing van onze tabel ziet men, dat de verhouding van veilig vermogen tot maximumbelasting in 1951 nog zeer ongunstig zal zijn. Wel is waar is het in kolom D opgenomen cijfer voor de belasting zonder piekbeperkingsmaatregelen geraamd, doch men ziet, dat er een groot belang bestaat de belasting te drukken en dat bovendien getracht moet worden door een belangrijke import de toestand te verbeteren.

Met grote voortvarendheid wordt aan de opstelling van nieuw vermogen gewerkt; wij hebben echter in Nederland tegen gehad, dat wij het laatst van alle landen zijn bevrijd en daardoor het laatst nieuw productievermogen hebben kunnen bestellen; dit ook al mede in verband met de zeer moeilijke deviezenpositie op het moment van de bestelling.

Eerst in 1952 kunnen wij hopen, dat de toestand gunstiger zal zijn en dat er voor het laatst piekbeperkingsmaatregelen zullen moeten worden genomen.

Ondertussen zijn er weer nieuwe moeilijkheden gekomen en wel op het gebied van de kolenvoorziening. Enige tijd geleden liet zich deze wat gunstiger aanzien, zodat zelfs

de brandstoffendistributie kon worden opgeheven; thans is er weer een zo grote schaarste, dat op grote schaal invoer van dure Amerikaanse kolen moet plaatsvinden.

Door de koppeling met Duitsland en België is het nu mogelijk een belangrijke hoeveelheid stroom te importeren, die anders door de Nederlandse centrale moeten worden opgewekt en dus kolen zou kosten. Dit geschiedt door de import niet uitsluitend tot de piekperiode te beperken, doch over het gehele etmaal vol te houden. Weliswaar worden de dag- en de nachtbelasting der

Nederlandse centrales, die zonder bezwaar door de bestaande apparatuur zouden kunnen worden geleverd, verminderd, doch doordat de hierdoor bereikte kolenbesparing gewaardeerd mag worden op basis van de hoge prijzen van Amerikaanse kolen, is deze energie-import niet alleen een zeer welkome verbreding van onze te smalle kolenbasis, doch ook economisch volkomen verantwoord.

's-Gravenhage.

Ir G. J. T. BAKKER.

Lahore en Caïro

Trefpunten voor katoenverbouwers en textielproducenten

I

Zij, die de internationale contacten in de katoenwereld plegen te onderhouden, hebben in het eerste kwartaal van dit jaar al weer heel wat vliegreuen moeten verwerken. In de maand Februari immers werden twee internationale katoencongressen georganiseerd. Het eerste in Lahore, waar het „International Cotton Advisory Committee” zijn 10de Plenary Meeting hield; het tweede in Caïro, waar Egypte de deelnemers aan het 19de Congres van de „International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Associations” ontving.

Daar momenteel zeer veel wat met de katoen samenhangt in het teken der distributie staat, zal menigeen verondersteld hebben, dat de verdeling van deze schaarse grondstof het belangrijkste onderwerp der congressen zou vormen. Merkwaardigerwijs werden echter de plannen voor het voortzetten en eventueel uitbreiden der allocatiesystemen voor de nieuwe oogsten te zelfder tijd juist bij de tegenvoetters der Pakistani en Egyptenaren, nl. in de Verenigde Staten, voorbereid.

Ondanks het feit nu, dat het meest brandende van alle hedendaagse problemen niet werd aangeroerd en daarover dus ook geen verslag kan worden uitgebracht, kan het toch zijn nut hebben enkele aspecten van het in Lahore en Caïro behandelde hier wat nader te belichten. Zulks teneer, daar menigeen zich nu wel zal afvragen, waarom dan eigenlijk binnen één maand twee katoencongressen werden gehouden.

Bovendien is het een feit, dat zelfs menig insider nog moeilijk vertrouwd raakt met de doelstellingen en de organisatie van de I.C.A.C. en de International Federation. Wij zullen daarom trachten een korte schets van het ontstaan en de ontwikkeling van beide internationale lichamen aan het beknopte verslag der congressen vooraf te laten gaan.

De „International Federation of Master Cotton Spinners and Manufacturers' Associations”.

Het ontstaan van deze organisatie van katoenindustriëlen is terug te voeren op de periode van katoenschaarste uit het begin van de 20ste eeuw, toen — vooral in 1903/04 — van Amerikaanse zijde tegehens werden ondernomen om de grondstoffenmarkt te beheersen.

De continentale verbruikers van de „zilveren vezel”, beducht als zij waren ten offer te vallen aan de gevaarlijke manipulaties der speculanten, sloten zich daarop in afweer aan en de fabrieken de grote katoencorner van de Amerikaan Sully te breken.

Het voorkomen en zo nodig bestrijden van nieuwe pogingen tot marktbeheersing vormde het hoofdpunt der discussies op het eerste internationale katoencongres

te Zürich (1904). Een blijvende vorm van samenwerking kwam in het daarop volgende jaar in Lancashire tot stand, toen de oprichting van de „International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Associations” met als zetel Manchester een feit werd.

Daar alleen verenigingen van industriëlen als lid tot de International Federation konden toetreden, werd in Nederland, waar dergelijke vormen van samenwerking nog onbekend waren, in 1907 de „Nederlandsche Patroonsvereniging van Katoenspinners en -wevers” opgericht. Het was via deze vereniging, dat de katoenfabrikant uit Twente en Brabant de laatste 40 jaren het internationale contact onderhielden. Met name moet hier de heer Joan Gelderman genoemd worden wegens zijn uitstekend representatiewerk gedurende meer dan 30 jaren.

Vóór de oorlog heeft de International Federation, de enige internationale katoenorganisatie van formaat, veel nuttig werk kunnen doen op het gebied van het publiceren van objectieve oogstramingen, het verzamelen van statistische gegevens betreffende de spin- en weefcapaciteit der verschillende landen, de bestrijding van misbruiken in de katoenhandel, e.d.

Haar orgaan, het „International Cotton Bulletin”, verscheen met een grote regelmaat; de uitvoering er van bleef steeds voortreffelijk verzorgd. Dit laatste mocht ook gezegd worden van de nog altijd lezenswaardige rapporten van de vader van de huidige secretaris, Mr. Arno S. Pearse, die speciaal met zijn boek over de Japanse katoenindustrie (1929) naam maakte. Ten slotte vond ook de organisatie van een 18-tal katoencongressen in vele kringen grote waardering.

Zeker, daarnaast moet erkend worden, dat aanvankelijk nog weinig kracht van deze internationale bijeenkomsten kon uitgaan. Bindende besluiten werden nauwelijks genomen; men moest zich met aanbevelingen tevreden stellen. De kracht werd immers bepaald door de zwakste schakel in de keten der nationale verenigingen. Kinderziekten bleven dus dit begin van internationale samenwerking niet bespaard.

Wat de concrete resultaten betreft, die desalniettemin konden worden behaald, valt nog een samenwerking buiten het enge kader der katoenverbouwers te vermelden. Tijdens een der vorige¹⁾ in Egypte gehouden congressen vonden namelijk katoenproducenten en -consumenten elkaar bij de oprichting van het „Joint Egyptian Cotton Committee”; een lichaam, waarin sedertdien de door de spinners geuite critiek op de wijze van productie en „marketing” der Egyptische katoen grondig kon worden besproken. Waar mogelijk werd deze critiek ook ter harte genomen, hetgeen

¹⁾ De International Federation vergaderde reeds in 1912, 1927 en 1938 in Caïro.

enkele belangrijke verbeteringen, zoals het voorkomen van het mengen van uiteenlopende katoensoorten en het controleren van het vochtgehalte der katoen vóór de verschepping, ten gevolge had.

Na de tweede wereldoorlog bleef de International Federation geruime tijd een sluimerend bestaan leiden. Enerzijds was dit een gevolg van de wens van enkele bestuursleden, die er de voorkeur aan gaven te wachten „till times were normal again”. Anderzijds werd in de behoefte aan statistieken op het gebied van de katoenproductie en -consumptie reeds op een andere, dikwijls zelfs betere wijze voorzien, o.a. door het werk van het hierna te bespreken I.C.A.C. en, wat Engeland betrof, door de zeer goed geleide statistische afdeling van de Cotton Board.

Toch werden geleidelijk aan velen het wachten op de terugkeer van de zogenaamde normale verhoudingen moe. Na een voorbespreking in Zwitserland werd daarom in October 1950 te Parijs tot een doen herleven van de International Federation besloten, waarbij tegelijkertijd het royale aanbod van Egypte om het congres in Caïro en Alexandrië te houden, werd geaccepteerd. Voor velen, die zich een der drie vorige Egyptische congressen herinnerden, was dit geen moeilijk besluit. De gastvrijheid der Egyptenaren was in de International Federation tot een begrip geworden.

Voordat wij op dit congres ingaan, willen wij eerst een beschouwing wijden aan de nieuwe „rivaal”, het I.C.A.C. en de door deze organisatie gehouden bijeenkomst te Lahore.

Het „International Cotton Advisory Committee”.

De omstandigheden, welke aanleiding gaven tot het ontstaan van het „International Cotton Advisory Committee”, waren wel zeer verschillend van die, waaronder de International Federation werd geboren. Niet schaarste, maar juist overvloed aan katoen bracht namelijk in 1939 de katoenproducenten in Washington bijeen, ten einde gezamenlijk het door de verbouwers van exoten en andere katoensoorten zo gewraakte systeem der Amerikaanse exportsubsidies te bespreken.

Het was niet te verwachten, dat een dergelijk, op internationaal niveau steeds moeilijk te hanteren, probleem direct opgelost kon worden. Aan de gedachte van een internationaal „commodity agreement”, zoals wij deze afzet- en afname-kartels de laatste jaren plegen te noemen, was men nog niet toe. Men bepaalde zich dan ook tot het stichten van het I.C.A.C., een organisatie, die tot taak had: „to promote cooperation in the solution of those problems of cotton which are primarily international in their scope and significance”.

Voorlopig bleef men hieronder verstaan het observeren van de internationale katoensituatie; veel meer kon men in de onmiddellijk op de oprichting volgende wereldoorlog ook niet doen, overschaduwde als toen elk probleem van internationale aard werd door de steeds verder om zich heen grijpende wereldkrijg.

Eerst enkele jaren na deze periode van gedwongen werkloosheid achtte men het zaak het internationale contact te verstevigen. De 7de Plenary Meeting, welke in 1948 te Caïro werd gehouden en waarvoor zowel de regeringsdelegaties van katoenproducerende als van katoenconsumerende landen werden uitgenodigd, was de eerste belangrijke naoorlogse bijeenkomst van dit reizende katoenparlement.

Hoewel men tijdens deze „zitting” overeenkwam het statistische werk weer met kracht ter hand te nemen, een beslissing, die op de 8ste Meeting (Brussel, 1949) tot in details werd uitgewerkt, raakte men de kern van de opzet, hoe in tijden van dreigende overvloed te handelen, nauwelijks aan.

Ook in 1950 te Washington bleef het hoofdprobleem,

dé al of niet wenselijkheid van het aangaan van een „cotton agreement”, sluimeren.

Nu was de tijd er ook niet naar om te trachten onder de leiding van de Verenigde Staten ernstig op zulk een „commodity agreement” in te gaan. De vooroorlogse periode van overvloed was, zij het enigszins kunstmatig afgeremd, nog niet teruggekeerd. Even zag het er in het voorjaar 1950 naar uit, dat de hier en daar reeds aangevochten „sellers' market” definitief in een „buyers' market” voor de katoen en haar eindproducten zou omslaan. Het ingrijpen van de Regering van de Verenigde Staten (teeltrestrictie), de invloed van de natuur (mis-oogst 1950) en de gevolgen van het Koreaanse conflict brachten medio 1950 echter zulk een ommekeer in de statistische positie van de katoen teweeg, dat de plannen om tot een „cotton-agreement” te komen andermaal ter zijde konden worden gelegd. En, laten wij realistisch zijn, in 1951 was de situatie eerder nog slechter geworden.

Alvorens nu de draad van de congressen der oudste internationale vereniging, de International Federation, weer op te vatten, wijden wij eerst enkele woorden aan het gebeuren in Lahore, waar dit jaar chronologisch gezien het eerste internationale congres werd gehouden.

De 10de Plenary Meeting van het „International Cotton Advisory Committee” (Lahore, 1-9 Februari 1951).

Wij noemden reeds het noodlot van dergelijke internationale bijeenkomsten: de onmogelijkheid namelijk om te voorspellen onder welke omstandigheden zij telken jaer bijeenkomen. Was het in het voorjaar 1950 te verwachten, dat de 10de Meeting wel eens met de problemen van een periode van „plenty” kon worden geconfronteerd, in Pakistan behoefde een jaar later op dit punt bepaald geen enkele activiteit te worden ontplooid.

Het was eigenlijk Washington, waarop in Februari aller ogen waren gericht. Daar toch bereidde men de katoensector van de „Raw Materials Conference” voor. Het was dus alleen van belang te beslissen, in hoeverre het I.C.A.C. in zulk een distribuerend lichaam moest worden ingeschakeld.

Het bleek niet moeilijk te zijn op dit punt klaarheid te verschaffen. Al spoedig waren allen het er over eens, dat het I.C.A.C. als de meest capabele en neutrale inlichtingsbron wel ter beschikking van de nieuwe organisatie moest worden gesteld, doch dat zij er zeker niet in mocht opgaan.

Men was kennelijk „zuinig” op het I.C.A.C. Nimmer heeft de katoenwereld namelijk over zulk een goede, objectieve bron voor statistieken beschikt. Voortbouwende op het vroeger reeds zo belangwekkende statistische researchwerk van de „New York Cotton Exchange” en van de „International Cotton Council of America” heeft het secretariaat van het I.C.A.C., mede dank zij de samenwerking van de 21 deelnemende landen, een apparaat opgebouwd, dat geen enkele insider gaarne ten prooi zou laten vallen aan de politieke strubbelingen, die nu eenmaal aan elke grondstoffenverdeling vastzitten. De eerste berichten over de nog niet al te vlot verloopende besprekingen betreffende de katoenverdelingen, die ons momenteel uit Washington bereiken, duiden er op, dat het besluit van begin Februari voorzichtig en juist was.

Het streven om de basis van het I.C.A.C. te verstevigen vond weerklank in de besprekingen te Lahore, waar allereerst de officiële „statements” over de katoenproductie en -consumptie in de deelnemende landen de revue passeerden. Verder besloot men de techniek van het samenstellen van het statistische materiaal te verbeteren door de prijsstatistieken van de ruwe katoen te differentiëren naar gelang van de kwaliteiten, de stapellengte, de „grades”, etc. Ook kwam men overeen de gegevens over productie

en consumptie van „man-made-fibres”²⁾ als rayon en rayon-vezel periodiek te publiceren.

In de plaats van enkele onderwerpen, die weliswaar op de agenda stonden doch inmiddels door de feiten achterhaald waren, werd verder vooral aan een tweetal actuele problemen aandacht besteed. Allereerst de te duchten concurrentie van de „man-made-fibres”. Het waren speciaal de Westeuropese landen, die de aandacht van de katoenproducenten op dit punt vestigden.

Dat vooral de Verenigde Staten, de machtigste katoenproducenten, meer dan de Arabische katoenexporteurs als Egypte, India en Pakistan, voor deze potentiële mededinging bevreesd waren, zal kenners van de juiste verhoudingen niet vreemd aandoen. Wat toch is de achtergrond van dit verschijnsel?

In de Verenigde Staten heeft de politiek van de door de Overheid gesteunde katoenprijs — het systeem van de zgn. „parity-price”³⁾ — langzamerhand zo vast wortel geschoten, dat het ook om politieke redenen niet gemakkelijk zal zijn hier van af te stappen. Het is dus te voorzien, dat men, eenmaal verstrikt in het gekunstelde van deze steun, schommelt tussen de noodzaak van teeltrestricties enerzijds en exportsubsidies of „commodity-agreements” anderzijds.

Maar als dan hierdoor het zo zeer begeerde prijsevenwicht eenmaal bereikt is, rijst het veel moeilijker probleem van de blijvende afzetmogelijkheden. Eenmaal tot eindproduct verwerkt is de katoen immers voorbestemd hoofdzakelijk afgezet te worden op de grote Aziatische markten. In tijden van grondstoffenschaarste, wanneer ook de Verenigde Staten geen moeilijkheden met de katoenafzet zullen hebben, zal de koopkracht in Azië vermoedelijk in voldoende mate aanwezig zijn om het bezwaar der kunstmatig hoog gehouden katoenprijzen te overwinnen. Wat echter wordt de toestand straks?

Vergeeten wij niet, dat de miljoenen-massa's nog steeds „on the margin of consumption” leven en dat men niet ongestraft een uiterst belangrijk artikel als katoenen kleding kunstmatig op een hoge prijs kan houden.

Zij, die in Amerika de katoenpolitiek dicteren, zullen daarom met aandacht de uitwerking van het „parity-price”-systeem in tijden van depressie volgen, vooral als dit resulteert in een versterkt opdringen van de concurrerende „man-made-fibres”.

Van nog groter belang is de uitwerking van Amerika's landbouwpolitiek voor de grondstofarme landen met een relatief hoge levensstandaard; met name voor de Westeuropese katoenindustrieën.

Tijdens een periode zoals de huidige, waarin de katoen door allocaties wordt gedistribueerd, is het al mogelijk enig inzicht te verkrijgen in de gedachtengang van enkele leidende kringen in Washington. Ziet men bijv. nu reeds een tendentie om zo niet met een ver doorgevoerde discriminatie, dan toch met een bepaalde voorkeur voor Azië boven Europa, de katoen toe te wijzen, dan kan dit reeds een aanduiding zijn van de richting, die de Verenigde Staten later wellicht nog doelbewuster zullen inslaan.

Handhaaft men de prijssteun enerzijds, doch wil men zich aan de andere kant verzekeren van de afzetmogelijkheden van de uit een relatief dure grondstof⁴⁾ vervaardigde eindproducten op de „goedkope” Aziatische markten,

²⁾ Onder deze Amerikaanse (in Engelse ogen grammaticaal wellicht niet geheel zuivere) term worden begrepen alle synthetische en halfsynthetische vezels.

³⁾ Medio Februari 1951: 34,27 dollarcenten per pound middling 15/16; Niet te verwarren met de „ceiling price” van \$ 0,4576, 3 Maart 1951.

⁴⁾ De kwalificatie „relatief duur” ontstaat door een vergelijking van kostprijs (schommelend tussen \$ 0,16 en \$ 0,23) en „parity-price”. De fixatie van dit laatste niveau kan uiteraard beïnvloed worden door het steeds meer toevoegen van „onontbeerlijke goederen” aan het „standard-of-living”-pakket enerzijds (als television sets, electric toasters, home permanent-wave lotions om van de reeds gebruikelijke radio's, electric sewing machines, refrigerators, vacuum cleaners, automobiles, etc. maar niet te spreken; „Life”, 12 Maart 1951) en door het gelijktijdig verwaarlozen van meer efficiënte oogstmethodes (mechanical picking) anderzijds.

dan zal men noodgedwongen wel moeten wedden op de katoenverwerkers met een lage levensstandaard en met een relatief gunstige arbeidsefficiëncy. Het zijn alleen India en meer nog Japan, die in staat zullen zijn de dure katoen een lage toegevoegde waarde te geven om zodoende weefsels van een „Aziatisch” prijspeil te leveren.

Men begrijpe ons goed. Deze gedachten werden ons niet ingegeven uit angst, dat Europa bij de katoenverdelingen nu reeds slecht uit de bus zou komen. De ervaring van het laatste halfjaar heeft — althans ons in Nederland — overduidelijk bewezen, hoe volmaakt zuiver en objectief de aan het E.C.A.-territorium toegewezen katoenvorraden gedistribueerd werden. Werkelijk, wij hebben, vooral, ook dank zij de wijze waarop de Nederlandse autoriteiten en de E.C.A.-Missie in Den Haag samenwerkten, geen enkele reden tot klagen; eerder tot juichen.

Laten wij echter tegelijkertijd de „long-term policy” niet vergeten. Zij, die in Washington de belangen van West-Europa zo goed verdedigen, werken niet alleen. Zij hebben onder hun landgenoten tegenspelers, zeer machtige tegenspelers, zetelend in het State Department en in het Pentagon. Het is daarom zeer wel denkbaar, dat die op hun beurt zullen trachten hun eigen troetelkinderen in het Verre Oosten flink „in de katoen te zetten”. En dat vooral als strategische en politieke factoren een dergelijke grondstoffendistributie nog stimuleren⁵⁾.

Wij zullen ons over deze gang van zaken heus niet beklagen. Wij zijn immers te zeer erkentelijk voor de krachtige E.C.A.-steun dan dat wij ons neer laten drukken door sombere toekomstbeelden. Men zal het echter ons, en met ons de overige spinners op het continent, toch niet euvel kunnen duiden, dat wij meer dan ooit uitzien naar non-dollar katoen en bovendien naar andere spinvezels als rayonvezel, waarbij onze afhankelijkheid minder spreekt.

Uit dit feit blijkt reeds, dat wij ons ook niet door een overdreven vrees zullen laten leiden: Hoewel de strijd tegen India en Japan geen gemakkelijke zal worden, zijn er nog zoveel andere concurrenten, waarmee wij ons onder gelijke omstandigheden kunnen meten, dat wij nog tal van mogelijkheden voor ons zien. Wel zal dan het opvoeren der arbeidsproductiviteit, gepaard gaande met het stimuleren van een verder doordringende integratie, geboden zijn, willen wij enig resultaat kunnen boeken.

Daar dergelijke opvattingen ook bij onze Westeuropese collega's gemeengoed zijn, is het te begrijpen, dat men het er, zelfs bij het vooruitzicht op een relatief⁶⁾ mogelijk geringere katoenaanvoer uit de Verenigde Staten, niet bij zal laten zitten. En daar het opvoeren van het gebruik van andere katoen toch aan zekere grenzen gebonden is, was er dus alle aanleiding om het punt van de potentiële concurrentie van de „man-made-fibres” grondig in Lahore te bespreken en het ook in de toekomst geregeld te blijven volgen.

Zoals men beseftte, dat de mededinging van rayon-vezel een uitvloeisel kon worden van hoge katoennoteringen, hield ook het tweede hoofdpunt der discussies rechtstreeks verband met de abnormaal hoge prijzen van bepaalde katoensoorten, nl. de invoel van de export-taxes. Hierbij konden de Verenigde Staten nu eens als aandachtig toehoorder fungeren. Het waren juist de andere producenten, Egypte, India, Mexico en Pakistan, die hier de tegenspelers waren van het Westeuropese blok, waarvan vele leden zich

⁵⁾ Wilt u een voorbeeld? Tegelijkertijd, dat de Nederlandse Regering officieus een hint gaf aan de industrie, dat aan een uitbreiding van de spincapaciteit niet te denken viel, lanceerden de Japanners regelmatig hun berichten over het fantastische tempo, waarin zij hun spinnental van 4 op 6 miljoen hoopten te brengen! De laatste berichten over een vredesverdrag met Japan zonder economische restricties sluiten hier logisch op aan.

⁶⁾ Alles dus bezien uit het oogpunt van een mogelijk overwicht van hen, diuit verschillende overwegingen op India, Japan en andere goedkope producene ten wedden. Zolang de adviezen van het I.C.A.C. domineren, zal zich dit feit niet voordoen.

niet ten onrechte ongerust maakten over de extreme noteringen van de non-U.S.A. cottons ⁷⁾.

Tijdens de gedachtenwisseling over de invloed, die een verhoging van een export-tax op de katoenprijs had, werd door de Europese spinners onmiddellijk toegegeven, dat niemand een vreemde Regering ooit het recht zal betwisten een export-tax te creëren of te wijzigen. Zeker niet waar het landen betreft, waarvan de economie zo sterk van de katoenexport afhankelijk is als Pakistan en Egypte ⁸⁾, die vooral uit financiële overwegingen ⁹⁾ wel eens tot het nemen van bepaalde minder populaire maatregelen gedwongen konden worden.

Wat men algemeen wel betreunde was het excessieve karakter van sommige verhogingen der export-taxes. Dit werkte immers de onrust op de toch reeds uiterst nerveuse katoenmarkten in de hand. Bovendien houdt elke accentuering van prijsstijgingen automatisch het gevaar van een verscherping van de prijsval in, zodra het uitvoerrecht verminderd of afgeschaft wordt.

Een tweede, ernstige klacht was gericht tegen het retroactieve karakter van de recente wijziging in de export-taxes. Bij een verhoging werkte deze immers vrijwel steeds in op bestaande nog niet geëffectueerde contracten. Het vooral in Nederland; doch ook elders zo gaarne gepropageerde beginsel: „koop is koop” werd daarmee geweld aangedaan. In de verticale keten van transacties, die de katoenverbouwers met de uiteindelijke kopers der weefsels verbindt, werkt een dergelijke maatregel met terugwerkende kracht altijd storend. In de organisatie van agrarische productie, collectie en consumptie zijn risico's nimmer automatisch over te dragen. In de praktijk is het daarom meestal één bepaalde categorie — in dit geval de spinners — die de nadelen van een plotselinge verhoging moet dragen.

Hoewel het vraagstuk van alle theoretische ¹⁰⁾ en praktische zijden belicht werd, kon men geen overeenstemming verkrijgen omtrent een door een speciaal „drafting committee” opgestelde resolutie, hoe tam deze ook uitviel. Een der jonge, dikwijls wat overgevoelige landen verzette zich tegen elke schijn van regeringsinmenging. De samenstelling van het I.C.A.C., uit delegaties, die Regeringen vertegenwoordigen, wreekte zich hier.

Met opzet bleven wij wát langer stilstaan bij het punt der export-taxes. In Lahore werd namelijk door dit uitvoerige debat tussen producenten en consumenten de grondslag gelegd voor een o.i. niet onbevredigende regeling, die in tweede instantie in Cairo tot stand kwam. Daarover meer als wij het 19de Congres van de International Federation nader beschouwen.

Naast de discussies over de katoensituatie in de verschillende landen, de richtlijnen, die de plaats van het I.C.A.C. in het internationale bestel moesten bepalen, de mededinging van de „man-made-fibres” en de export-taxes, werden uiteraard nog meer vraagstukken behandeld. Wij releveerden reeds het „cotton-agreement”, dat ook ditmaal nog even in discussie kwam, en noemen verder de invloed van de betalingsbalansen op de internationale katoenverplaatsingen, de capaciteit der textielmachine-industrieën, de ontwikkeling van de katoenproductie in „under-developed areas”, de tewerkstelling van research-associates bij het secretariaat van het I.C.A.C., e.d.

In dit algemeen overzicht, waarbij wij ons tot de hoofd-

⁷⁾ Het prijspeil voor ruwe katoen buiten de Verenigde Staten lag begin 1951 dikwijls tientallen procenten hoger. Verschillen van 50 pCt tot 80 pCt met de vergelijkbare Amerikaanse soorten waren geen uitzondering; „Cotton”, Maart 1951, blz. 9.

⁸⁾ Egypte dreef de laatste drie jaar voor 80 pCt op haar katoenexporten; in Pakistan was de katoen, „the silver fibre”, als „cash crop” een goede tweede achter de jute, „the golden fibre”.

⁹⁾ Bestrijding van de inflatie; vergroting der staatsinkomsten.

¹⁰⁾ Bepaald theoretisch deed in de huidige „sellers' market” de bewering der producerende landen aan, dat het de „cotton growers” waren, die de export-tax betaalden.

zaken beperkten ¹¹⁾, kunnen wij met het noemen van deze detail-onderwerpen volstaan. Op de betekenis van het afvaardigen van Nederlanders naar deze meetings komen wij in een volgend artikel, waarin het 19de Congres in Egypte ter sprake zal komen, nader terug.

Almelo.

Dr W. T. KROESE.

¹¹⁾ Belangstellenden worden voor meer bijzonderheden verwezen naar het officiële rapport over deze 10de Plenary Meeting, uitgebracht door het Economisch Instituut voor de Textielindustrie te Rotterdam.

INGEZONDEN STUKKEN

De prijsvorming van katoen en wol

De heer G. C. Duchemin te 's-Gravenhage schrijft ons:

Het artikel van de heer Fraenkel in „E.-S.B.” van 4 April jl., getiteld „De prijsvorming van katoen en wol”, geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Bij het lezen van de inleiding wordt de verwachting gewekt, dat

1. ons een verklaring zal worden gegeven van de abnormaal hoge katoen- en wolprijzen in de laatste tijd;

2. deze verklaring een andere zal zijn dan die van de „velen”, welke hierbij denken aan speculaties, Russische aankopen, „stockpiling” en beperkte oogsten.

Ten aanzien van punt 1 blijft de schrijver geheel in gebreke, waardoor hij uiteraard ook niet aan punt 2 kan voldoen. Over 1950, het eerste jaar, waarin blijkens het in de inleiding gepubliceerde staatje spectaculaire prijsstijgingen plaatsvonden (voor katoen had in de voorafgaande drie jaren juist een prijsdaling plaats), wordt n.l. met geen woord gerept. Dat de heer Fraenkel desondanks aan het slot kan opmerken, „dat er geen reden is om aan te nemen, dat geheimzinnige krachten de prijzen van de belangrijkste twee textielgrondstoffen abnormaal hoog hebben opgedreven” is mij een raadsel. In zekere — niet door hem bedoelde — zin heeft hij nog gelijk, het zijn inderdaad geen „geheimzinnige”, doch integendeel zeer duidelijk aanwijsbare krachten, welke de hausse hebben veroorzaakt. Ze zijn te algemeen om er lang bij stil te staan, zodat met het volgende zal worden volstaan.

In de eerste plaats heeft het conflict in Korea en de daaropvolgende herbewapening een enorme additionele vraag naar beide producten in het leven geroepen. Daarnaast moeten als specifieke oorzaken worden genoemd:

a. voor katoen, de zeer lage Amerikaanse katoenoogst 1950/51 (de overheersende positie der Verenigde Staten op de internationale katoenmarkt wordt als bekend verondersteld);

b. voor wol, het mislukken van de pogingen der Amerikaanse Regering in November van het vorige jaar, om op de Australische veilingen het recht van voorkoop te verwerven, waardoor zij gedwongen werd, terwille van haar strategische voorraadvorming in de open markt te kopen. Daarbij komt nog, dat de officiële bekendmaking van het Amerikaanse plan, een voorraad van 350 miljoen pounds kledingwol (d.i. 20 pCt van de lopende wereldproductie) aan te leggen, de concurrentiestrijd met de andere wol-aankopende landen in hevigheid heeft doen toenemen, met het bekende gevolg voor de prijsontwikkeling. Geenszins verwonderlijk was het dan ook, dat de nagenoeg volledige stopzetting der Amerikaanse aankopen omstreeks Pasen jl. een plotselinge daling der wolprijzen tengevolge had, welke medio April 30 pCt bedroeg.

Tenslotte de storing in de relatie met het algemeen prijsniveau. In het Jan./Febr. nummer van „Cotton”, het maandelijks overzicht van de wereldkatoensituatie, uitgegeven door de „International Cotton Advisory Committee” te Washington, vangt het hoofdstuk „Prices” op blz. 13 aan met de volgende woorden: „The great strain

on cotton supply indicated in the preceding sections has brought about an ascent in prices to peaks unprecedented in 20th Century". In tabel 12 op blz. 16 wordt dit geïllustreerd aan de hand van indexcijfers van verschillende goederencategorieën. Op basis van Augustus 1949 = 100 blijkt het algemeen indexcijfer voor kleinhandelsprijzen gestegen te zijn van 102 in Augustus 1950 tot 104 in October, dat van fabrikaten in dezelfde periode van 100 tot 108, terwijl de algemene index der grondstoffenprijzen toenam van 111 tot 112. Doch de indices van „Cotton” (middling 15/16) en „cotton textiles” bedroegen in Augustus 1950 reeds resp. 123 en 131 en stegen tot resp. 135 (Dec.) en 147 (Nov.), terwijl een andere textielgrondstof, „rayon staple”, zich in de periode Aug./Nov. op 106 handhaafde.

Voor wolprijzen, welke omstreeks Pasen jl. tot 16 maal het vooroorlogs niveau waren gestegen, zou de afwijking van het algemeen prijsniveau, doch ook van het niveau der gemiddelde grondstofprijzen nog overtuigender kunnen worden aangetoond.

Met het bovenstaande meen ik de conclusie van de heer Fraenkel, „dat in een tijd van algemene prijsstijgingen deze gevoelige producten slechts vertoond hebben, wat zij sinds de jaren twintig altijd te zien gaven”, afdoende te hebben weerlegd.

Naschrift.

T.a.v. de opmerkingen van de heer Duchemin gaarne het volgende:

1. Over de ontwikkeling van de prijzen in het jaar 1950 is in mijn artikel inderdaad „met geen woord gerept”. De grafieken spreken echter een duidelijke taal. Het stijgen van de katoenprijs, welke eerst een dalende beweging had vertoond, wordt op aannemelijke wijze verklaard en de „berekende” en werkelijke prijs van wol vertonen voor 1950 zelfs een zeer fraaie overeenstemming. Ik vestig er nogmaals de aandacht op, dat de wiskundige aanpassing van beide curven alleen over de vóóroorlogse periode is geschied; het na-oorlogse deel van de „berekende” curve is door zuivere extrapolatie verkregen.

2. Vrijwel alle factoren, welke op de hoogte van de katoen- en wolprijzen een zekere invloed uitoefenen, kan men terugvinden in de zgn. „verklarende” grootheden. Zo komt de invloed van de strijd in Korea duidelijk tot uitdrukking in de loop van het algemeen prijsniveau (invloed van de conjunctuur). Verder komt de zeer lage katoenooft in de Verenigde Staten tot uiting in de invloed van het aanbod (zie grafieken).

3. Tenslotte zij nog vermeld, dat er van een storing in de relatie tussen katoen- en wolprijzen en algemeen prijsniveau geen sprake is. Zowel katoen- als wolprijzen hebben een elasticiteit groter dan één t.o.v. het algemeen prijsniveau (nl. 1,74 resp. 1,78). Het is dan ook niet verwonderlijk, dat het prijsindexcijfer van deze grondstoffen hoger is dan het indexcijfer van het algemeen prijsniveau, zoals door de heer Duchemin wordt aangegeven.

Dit ziet men trouwens ook in de grafieken. Voor wol bijv. is af te lezen, dat de gebruikte wolnotering van 25 d. in 1938 steeg tot meer dan 200 d. in 1950, terwijl het algemeen prijsniveau steeg van ca 85 tot ca 325.

Ik meen dus te mogen blijven bij de conclusie, dat er niets nieuws onder de zon is met betrekking tot de prijsstijgingen van zowel katoen als wol in 1950.

Scheveningen.

M. FRAENKEL.

De moeilijkheden in het visserijbedrijf

Mr C. H. Meyer, Drs J. Visser, Drs J. B. Reichardt en Drs P. Kuiper te 's-Gravenhage schrijven ons:

Onder bovenstaande titel heeft de heer A. G. Ligthart

een artikel geschreven in „E.-S.B.” van 21 Februari, nr 1762, blz. 150 e.v.

Daar dit artikel volgens ons een groot aantal tendentieuze voorstellen en bovendien, wat erger is, ernstige onjuistheden bevat, achten wij ons tegenover het gehele visserijbedrijf verplicht hierop te wijzen.

Onze critiek betreft de volgende punten:

1. het visserijbedrijf wordt als gezond gekenschetst. Hoe kan de schrijver dan nog moeilijkheden zien?;
2. de uiteenzettingen over de situatie tijdens de prijsbeheersingsjaren;
3. de optimale omvang der vloot;
4. de financieringsmoeilijkheden;
5. de beperking van zijn betoog tot het artikel gezouten haring zonder in te zien, dat voorgestelde remedies vooral voor de verse vis zijn gegeven;
6. het cijfermateriaal;
7. de behandeling van het afzetprobleem;
8. de centrale export;
9. zijn beschouwing over de marges van de handel;
10. zijn opvattingen over de Nederlandse visconservenindustrie en de import van visconserven.

Terwille van de beschikbare ruimte zullen op deze plaats evenwel niet alle bezwaren naar voren kunnen worden gebracht; wij zullen ons beperken tot een nadere beschouwing van punt 6.

De heer Ligthart tracht zijn betoog, waar wij het — zoals reeds uit het bovenstaande moge blijken — in geen enkel opzicht mee eens zijn, aanvaardbaar te maken door het weergeven van cijfers, ontleend aan de Verslagen van de Directie der Visserijen. Indien de heer Ligthart evenwel meent bepaalde conclusies uit de door hem opgestelde tabel te mogen trekken, dan ware het voor objectieve voorlichting beter geweest, wanneer de cijfers in zijn tabel vermeld, juist berekend waren.

Wij moeten de volgende verschillen tussen de door de heer Ligthart vermelde en de juiste cijfers vaststellen:

cijfers 1947

- a. De totale aanvoer bedraagt volgens voornoemde Verslagen 82.698 kg minder.
- b. De aanvoer van maatjesharing bedraagt volgens dezelfde bron 2.632 kg meer.
- c. De totale uitvoer bedraagt 46.491.637 kg *bruto* = 52 pCt van de aanvoer. Dit *bruto*-gewicht dient echter omgerekend te worden tot *netto*-gewicht, aangezien de aanvoer slechts kg haring omvat zonder vaten. Het *netto*-gewicht is $10/14 \times 46.491.637 \text{ kg} = 33.083.312 \text{ kg}$, zodat de *netto*-uitvoer 37 pCt van de *netto*-aanvoer bedraagt. De gemiddelde *bruto*-exportprijs per kg is f 0,42, nl. de *bruto*-waarde (f 19.382.269) gedeeld door *bruto*-kilogrammen. De gemiddelde *netto*-exportprijs per kg is f 0,52, nl. de *netto*-waarde (ca f 17 mln) gedeeld door *netto*-kilogrammen.
- d. De export van bokking bedraagt *bruto* (incl. kisten) 2.306.681 kg, de export van bokking *netto* (excl. kisten) 2.018.356 kg en de export van bokking naar „nat gewicht” $4/3 \times 2.018.356 \text{ kg} = 2.691.141 \text{ kg} = 3 \text{ pCt}$ van de aanvoer.
- e. De afzet in het binnenland bedraagt: totale aanvoer (visgewicht) minus aanvoer maatjesharing (visgewicht) minus export (*netto* visgewicht) minus export bokking (nat gewicht) = 31.164.733 kg = 35 pCt van de aanvoer. De afzet van deze haring (behalve de maatjesharing) geschiedt tegen maximumprijzen en wel: tot 15 Augustus ongekakte haring f 0,40, gekakte haring f 0,48; na 15 Augustus ongekakte haring

f 0,38, geaakte haring f 0,45. De gemiddelde prijs netto is zonder meer niet op f 0,42 te stellen.

cijfers 1948

- De totale aanvoer bedraagt 1.801.661 kg meer (trawlharing).
- De aanvoer van maatjesharing 160.693 kg meer (trawlmaatjes). Alhoewel in het artikel van de heer Ligthart gesproken wordt over de totale haringvisserij (drijfnet- en trawlvisserij) zijn slechts cijfers vermeld over de drijfnetvisserij.
- Uitgevoerd is 44.017.763 kg netto, hetwelk 48 pCt van de aanvoer is. De exportprijs per kg berekend op dezelfde wijze als in 1947 bedraagt resp. bruto f 0,38 en netto f 0,44. De netto-waarde is ca f 19.210.000, de bruto waarde f 23.358.569.
- De export van bokking beloopt 4.788.337 kg netto-visgewicht; het „nat gewicht” is gelijk aan $4/3 \times 4.788.337 \text{ kg} = 6.384.449 \text{ kg}$ of 7 pCt van de aanvoer.
- De afzet in het binnenland bedraagt 21.462.856 kg of 23 pCt van de aanvoer volgens berekening op dezelfde wijze als in 1947.

De maximumprijs per kg voor ongeaakte haring is f 0,38 en voor geaakte haring f 0,45. Hetzelfde bezwaar t.a.v. de gemiddelde prijs geldt hier.

In de tabel onderaan de blz. volgt nu een overzicht van de gegevens, zoals die behoren te luiden.

Wanneer wij de tabel van de heer Ligthart „A” noemen en de hierboven vermelde tabel „B”, dan trekke men de volgende conclusies:

- in tabel „A” is in 1947 de *bruto*-export uitgedrukt in procenten van de *netto*-aanvoer, hetgeen een foutief gunstig cijfer geeft van 52 pCt; volgens tabel „B” bedraagt in 1947 de *netto*-export 37 pCt van de *netto*-aanvoer;
- volgens tabel „A” geeft de export in 1948 een teruggang aan van 3 pCt, terwijl deze volgens tabel „B” juist 11 pCt tegenover die van 1947 is toegenomen;
- volgens tabel „A” is de binnenlandse consumptie, exclusief maatjesharing, 20 pCt van de aanvoer; volgens tabel „B” is dit 35 pCt;
- de binnenlandse consumptie in 1948 bedraagt in tabel „A” en „B” 23 pCt, doch volgens tabel „A” betekent dit een *vooruitgang* van 3 pCt en volgens tabel „B” een *teruggang* van 12 pCt;
- volgens de heer Ligthart wordt de indruk gewekt, dat het exporteren van haring niet aan te bevelen zou zijn in verband met de gemaakte prijzen. Immers, volgens de heer Ligthart's tabel „A” ligt in 1947 de exportprijs belangrijk lager dan de prijs voor de binnenlandse consumptie.

Blijkbaar heeft hij dit paradoxale niet kunnen verklaren, want wat ligt meer voor de hand dan om bij lagere exportprijzen deze export af te remmen ten voordele van de binnenlandse voorziening tot het niveau, waarop exportprijs en binnenlandse prijs nagenoeg aan elkaar gelijk zijn? Thans neemt hij genoegen met zijn eigen foutieve conclusie, die hij tracht te rechtvaardigen door (binnenlandse) afzet tegen redelijke, niet buitensporige, prijzen te eisen.

Naschrift.

Betr. punt 6.

T.a.v. het uitvoerpercentage over 1947 moet ik, onder aanbieding van mijn excusés aan redactie en lezers van „E.-S.B.”, toegeven, dat de in het aangehaalde verslag genoemde hoeveelheid voor 1947 inderdaad betrekking heeft op het bruto-gewicht. Enigszins verklaarbaar is deze vergissing, aangezien na 1947 steeds het netto-gewicht wordt vermeld.

Alleen zij aangestipt, dat de wijze, waarop H.H. opponenten voor 1947 en 1948 de netto-waarde „taxeren”, niet juist is. Zij rekenen nl. als volgt:

	1947	1948
exp.waarde, incl. emb. etc. v./ verslag:	f 19.382.269	f 23.358.569
exp.waarde, excl. emb. etc. v./ „taxatie”:	f 17.000.000	f 19.210.000
waarde van emb. etc.	f 2.382.269	f 4.148.569
waarde van emb. etc. pCt kg haring:	f 7,22	f 9,42

Dat deze wijze van berekening niet juist kan zijn, blijkt uit het volgende:

1947: netto	33.083.312 kg
waarde	f 19.382.269
opbrengst pCt kg	f 58,60
incl. kosten emb. enz.	
1948: netto	44.017.769 kg
waarde	f 23.358.569
opbrengst pCt kg	f 53,10
incl. kosten emb. enz.	

De exporteur ontving dus voor netto 100 kg f 58,60 in 1947, f 53,10 in 1948. Indien de berekening van H.H. opponenten juist ware, zouden de kosten van fust, sorteerloos, ged. kaakloon, (verlies door) inwerking, heffingen, rechten enz. in 1947 niet meer dan f 7,22, in 1948 niet meer dan f 9,42 hebben bedragen. Uit hoofde van hun functie kunnen de heren weten, dat deze bedragen veel hoger liggen; dat zelfs het door mij aangenomen bedrag van f 12 pCt kg aan de zeer lage kant ligt. Niet alle haring werd tenslotte verpakt in 1/1 vaten, die ca f 8 kosten, maar ook in kleinere fusten: o.a. kegs en blikken, waarvan de verpakingskosten pCt kg haring zeker f 25 à f 30 bedroegen. Bij een aftrek van f 12 pCt kg komt men dus voor 1947 aan een bedrag van ten hoogste f 46,60; voor 1948 van f 41,10.

Ten gevolge van de onjuiste „taxaties” zijn de bruto- en nettobedragen in de tabel der H.H. opponenten dan ook onbruikbaar. Hoe onbetrouwbaar zelfs het omrekeningscijfer 10/14 ter bepaling van het netto-gewicht is, blijkt, wanneer men met gebruikmaking van de gegevens van tabel XXI der verslagen de proef op de som neemt.

De hoofdzaak echter, waarom het in het eerste gedeelte van mijn artikel gaat, nl. de beschuldiging aan het adres van de Overheid, laten de heren onaangeroerd. Uit hun tabel blijkt, dat in 1947 en 1948 resp. 35 pCt en 20 pCt van de aanvoer onder invloed van de overheidsbemoeiing verkocht werd tegen prijzen, welke nagenoeg niets ver-

Pekelharing	1947	1948
1. Totale aanvoer	89.855.916 kg = 100 pCt	92.141.197 kg = 100 pCt
2. Waarvan: maatjesharing	22.946.730 kg = 26 pCt	20.276.129 kg = 22 pCt
3. Uitgevoerd: bruto	46.491.637 kg = 52 pCt	ca 61.624.868 kg = 67 pCt
netto	ca 33.083.312 kg = 37 pCt	44.017.763 kg = 48 pCt
gemiddelde prijs per kg		
bruto	f 0,42	f 0,38
netto	f 0,52	f 0,44
4. Uitgevoerde bokking: bruto	2.306.681 kg	4.788.337 kg
(zonder kisten) netto	2.018.356 kg	6.384.449 kg
„nat gewicht”	ca 2.691.141 kg = 3 pCt	21.462.856 kg = 23 pCt
5. Afzet in het binnenland (behalve bovengenoemde maatjes)	31.164.733 kg = 35 pCt	

schilden van die, welke in het buitenland te maken waren. Daarom, en dat was de kern van mijn betoog in dat gedeelte, is het onbillijk, de Overheid om haar prijsbeleid in die jaren aansprakelijk te stellen voor de huidige moeilijkheden. Dat reeds in 1946, uit vrees dat de gehele aanvoer niet tijdig geplaatst zou kunnen worden, 100.000 vaten naar Rusland verkocht werden tegen prijzen, die f 12 lager lagen dan die, welke elders te maken waren, zegt ten deze toch ook wel iets.

Betr. punt 1.

Wanneer het productie-apparaat in staat is, aan de vraag ruimschoots te voldoen, kan men dit *apparaat* niet ziek noemen. Dat, afgezien van de financieringsmoeilijkheden en -mogelijkheden een vernieuwde vloot, waarvan reeds in 1947 de kosten op f 60 à f 70 mln werden geraamd, in staat zou zijn, de afzetmoeilijkheden op te lossen, acht ik uitgesloten; eveneens de rentabiliteit van een nieuwe trawler (kostprijs f 1.300.000), die de vis vers, graatloos, gefileerd, en, *goedkoop* („E.-S.B.” 1950, blz. 539) zou moeten produceren. Tekenend is de opvatting van reders, zoals de „Visserij Wereld” deze d.d. 12 Januari '51 weergeeft: „zolang het afzetprobleem niet is opgelost, zal de sanering van de vloot niet het gewenste effect hebben, en de financiële steun van de Overheid zal betekenen, dat goed geld naar kwaad geld wordt gegooid”.

Betr. punt 2.

O.a. om de belangrijkheid van de haring, die ook voor de grote trawvisserij van doorslaggevend betekenis is, beperkte ik mij tot dit artikel. Aangezien de plaatsruimte niet toelaat, op de overige punten nader in te gaan, moge ik volstaan met te verwijzen naar mijn wederwoord in de „Visserij Wereld”, dd. 23 Maart en 6 April 1951.

's-Gravenhage.

A. G. LIGTHART.

AANTEKENINGEN

De Nederlandse kapitaalmarkt

In de onlangs gepubliceerde jaarverslagen van De Nederlandsche Bank en de Herstelbank over 1950 komen cijfers en beschouwingen voor, welke het kwantitatieve inzicht in de Nederlandse kapitaalmarktverhoudingen in het algemeen en de financiering van Overheid en bedrijfsleven in het bijzonder aanmerkelijk kunnen verhelderen.

De verhouding sparen: investeren.

Op de achtergrond hiervan staat de ontwikkeling van sparen en investeren in ons land. Het jaarverslag van De Nederlandsche Bank geeft hiervan het volgende overzicht.

TABEL I.

Besparingen en investeringen.

(in miljoenen gulden)

Jaar	Nationale besparingen	Totale netto investeringen	Waarvan in kap.goederen	Waarvan in voorraden en onderh.werk
1938	290	90	40	50
1946	— 320	830	410	420
1947	— 200	1.450	760	690
1948	790	1.940	1.290	650
1949	2.200	2.500	1.700	800
1950	2.700	3.500	2.000	1.500

Het tekort der besparingen ten opzichte van de investeringen werd gedekt uit leningen of schenkingen van het buitenland en uit liquidatie van buitenlandse activa. Het ogenblik is, aldus het verslag, dicht genaderd, waarop buitenlandse activa niet meer ter beschikking staan, doch integendeel, voor zover uit lening verkregen, geleidelijk zullen moeten worden terugbetaald. Een niveau van investe-

ringen, dat de nationale besparingen te-boven gaat, kunnen wij ons niet langer veroorloven.

Overheidsfinanciering.

In 1950 daalde de netto vlottende staatsschuld met f 1.767 mln. Hiervan werd een bedrag van per saldo f 686 mln geconsolideerd, gespecificeerd als volgt:

TABEL II.

Consolidatie van staatsschuld in 1950.

(in miljoenen gulden)

3 $\frac{1}{4}$ pCt Staatslening 1950 I	f 200	mln
3 $\frac{1}{4}$ pCt Staatslening 1950 II (consolidatie van tegoeden op voorschrijfrekening door institutionele beleggers)	f 430	„
3 $\frac{1}{4}$ pCt onderh.lening 1950	f 25	„
Investerings- en Beleggingscertificaten (in kader afwikkeling geldzuivering)	f 160	„
	f 815	mln
Aflossing geconsolideerde staatsschuld (waarvan f 83 mln door betaling van buitengewone heffingen en belastingen met staatsschuld)	f 129	„
	f 686	mln

Een bedrag van f 777 mln kortlopende staatsschuld verdween ten gevolge van overboeking van de tegenwaarderekening naar de gewone rekening van 's Rijks Schatkist, terwijl het restant ad f 300 mln een kasoverschot van het Rijk voorstelde.

Daar de netto schuld van het Rijk aan geldscheppende instellingen, indien men de invloed daarop van bijzondere boekingen en verrekeningen buiten beschouwing laat, is toegenomen met f 110 mln, kan worden geconcludeerd, dat de vermindering van vlottende schuld aan andere dan geldscheppende instellingen — afgezien van consolidatie — in 1950 per saldo circa f 410 mln beliep. Dit bedrag kan geacht worden vrijwel geheel aan de kapitaalmarkt te zijn toegevloeid. Een deel er van zal hebben gediend voor terugbetaling van spaargelden door de spaarbanken; voor het overige zijn deze gelden aan de financiering van het private bedrijfsleven en aan de financiering van de woningbouw ten goede gekomen.

Gemeenten en provinciën namen in 1950 f 642 mln aan nieuw geld op lange termijn op tegen onderhandse schuldbekentenissen, grotendeels voor financiering van de woningbouw.

Financiering van het bedrijfsleven.

T.a.v. de financiering van het bedrijfsleven is aan het jaarverslag van De Nederlandsche Bank het volgende ontleend.

Zonder beroep op eigen of anderet private besparingen verkregen bedrijfsleven en woningbouw een bedrag van f 1.200 mln aan financieringsmiddelen, nl.

uit Bankcrediet	f 455	mln
een deel uit deblokkering	f 90	„
door vermindering van kasreserves ca	f 300	„
door aflossing van overheidsschuld	f 400	„

De wijze, waarop de behoefte aan financieringsmiddelen van het bedrijfsleven op de kapitaalmarkt dekking vond, getuigt van de overwegende invloed, die de institutionele beleggers, als welhaast monopolistische aanbieders op deze markt, onder de huidige omstandigheden uitoefenen.

De openbare emissies waren kwantitatief van zeer ondergeschikt belang; het overgrote deel der transacties geschiedde in de vorm van lening op onderhandse schuldbekentenis en hypothecaire leningen. Het totaal van alle obligatie- en aandelenemissies bedroeg in 1950 f 276 mln; trekt men hiervan de f 200 mln 3 $\frac{1}{4}$ pCt Staatslening 1950 I af, dan werd slechts f 76 mln aan nieuwe financieringsbehoefte via publieke emissies gedekt. De onderhandse plaatsing van effecten (met uitzondering van de 3 $\frac{1}{4}$ pCt Staatslening 1950 II), voor zover ter kennis van De Nederlandsche Bank gekomen, bedroeg f 61 mln.

Het bovenstaande beeld wordt aangevuld door de volgende gegevens, voorkomende in het iaarverslag van de Herstelbank. Tabel 3 geeft min of meer ruwe schattingen weer, welke enige indruk geven, in welke hoge mate het bedrijfsleven zich tegenwoordig door middel van zelf-financiering de benodigde middelen verschafft.

TABEL III.
De financiering van de industriële investeringen in 1950
(in miljoenen guldens)

Emissie van aandelen	49
Emissie van obligaties	5
Bankcredieten en deblokkeringen	160
Credieten van institutionele beleggers	100
Overheidscredieten en -deelnemingen	210
Credieten Herstelbank	51
Oorlogsschadevergoeding	40
Interne financiering	500
Inkrimping liquide middelen	285
	1.400
Afschrijvingen	700
	2.100
Besteed aan:	
a. Bruto investeringen in kapitaalgoederen	1.500
b. Voorraadvorming	600
	2.100

Aanbod van middelen op de kapitaalmarkt.

Aan nieuwe besparingen, aldus wederom het verslag van De Nederlandsche Bank, vloeide aan de kapitaalmarkt in 1950 ca f 600 mln toe, waarvan ongeveer f 250 à f 300 mln afkomstig was van bij levensverzekeringmaatschappijen geaccumuleerde spaargelden, een iets lager doch hiervan niet ver afwijkend bedrag van door pensioenfondsen vergaarde besparingen en de rest uit vermogensaanwinsten van sociale verzekeringsfondsen, spaarkassen en dergelijke instellingen. Hiertegenover stond een ontsparring bij spaarbanken ad f 60 mln.

Het wordt twijfelachtig geacht, of uit anderen hoofde naar de kapitaalmarkt stromende besparingen van betekenis zijn geweest, hetgeen impliceert, dat de (overige) particuliere besparingen op nihil worden gesteld.

Behalve uit nieuwe besparingen werd de kapitaalmarkt gevoed met een belangrijk gedeelte van de middelen, vrijgekomen uit verkoop en lossingen van buitenlandse effecten (ca f 100 mln) alsmede met aflossingen van binnenlandse obligaties (f 50 mln excl. staatsschuld) en van onderhandse leningen, hypotheek enz. (bedrag onbekend).

Engelands politiek met betrekking tot het plan Schuman

„When the Schuman Plan was signed just over a week ago Whitehall's attitude of sceptical and benevolent indifference evaporated overnight”, zegt „The Economist” van 28 April jl. De eerste Engelse reactie was een verzoek aan de Franse Regering om haar belofte, om Duitsland te steunen bij het afwentelen van de door de drie bezettende machten opgelegde economische contrôle, in te trekken. Londen is van mening, dat deze kwestie door alle bezettende machten moet worden besproken, terwijl een officiële Franse verklaring Dr Adenauer reeds een dergelijke steun heeft gegarandeerd, zodra het plan Schuman in werking treedt.

De laatste dagen, zo vervolgt genoemd blad, hebben Britse autoriteiten te elfder ure getracht een realistische politiek ten opzichte van het plan Schuman te ontvouwen. Hoewel het plan nog niet door de parlementen van de deelnemende landen is geratificeerd, duidt het in de richting van een integratie der Westeuropese industrie, die Engeland niet langer kan negeren. Nog steeds bezint men zich over de economische betekenis van het plan voor de Engelse industrie, maar enkel overwegingen, die de aandacht eisen, liggen duidelijk voor de hand.

Onder normale omstandigheden vormen de zes continentale naties een markt voor ongeveer $\frac{1}{10}$ gedeelte van Engeland's staaluitvoer. Het verdrag van het plan Schuman bevat uitvoerige bepalingen voor beperking van de Engelse

verkopen naar deze gebieden, tenzij Engeland „bevredigende” verlagingen der tarieven op continentale steenkolen en staal voortduurt. Zolang het tekort aan steenkolen en staal voortduurt, vormen deze bepalingen een bedreiging voor de Britse steenkolen- en staalnijverheid. Meer directe zorgen baart de grondstoffenkwestie, speciaal wat betreft Frans-Noordafrikaans ijzererts. De bij het plan Schuman aangesloten landen zouden prioriteit en preferentiële prijzen bij de aankoop van dit, voor de Engelse industrie zo belangrijke, erts genieten.

Van politiek gezichtspunt uit is het probleem nog gecompliceerder. Het politieke doel, dat de bezettende machten nastreven, is te garanderen, dat de producten van het Ruhrgebied nooit meer zouden worden gebruikt voor de uitrusting van een agressief Duits leger, terwijl te gelijktijd de „Ruhr Authority” tot taak had er voor te zorgen, dat een deel van Duitslands steenkolen ter beschikking van de vroegere Duitse slachtoffers zou komen. Londen vraagt zich nu af, of deze politiek niet in gevaar komt te verkeren. Volgens het verdrag is de kern van het plan Schuman, dat de ontwikkeling van de steenkolen- en staalbronnen van de deelnemende landen „should be limited only by economic considerations operating in a competitive single market”. Dit betekent opheffing van de huidige beperking van de Duitse staalproductie. Engeland en de Verenigde Staten staan dus nu voor de noodzaak direct te beslissen, welke mate van vrijheid zij aan Bonn willen verlenen. Kan men er op vertrouwen, vraagt „The Economist”, dat Duitsland als lid van de Schuman-gemeenschap op lange termijn de verleiding zal kunnen weerstaan om voor nationale doeleinden te bewapenen? En zo niet, is dan de Hoge Autoriteit van het plan Schuman sterk genoeg om als rem op te treden?

Indien de Britse Regering mocht besluiten volledig lid van de Schuman-gemeenschap te worden, dan zou zij dit vermoedelijk doen ter wille van de internationale veiligheid; de economische problemen zouden ongetwijfeld zonder volledig lidmaatschap kunnen worden opgelost. Haar voornaamste bezwaar blijft: een meerderheid in de Raad van Ministers van het plan Schuman kan haar beslissingen aan alle deelnemende landen opleggen, omdat geen enkel land een veto heeft, aldus besluit genoemd blad.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef de afgelopen week krap, met markt-disconto's van $1\frac{5}{8}$ laten voor Mei en Juni papier en $1\frac{9}{16}$ laten, $1\frac{5}{8}$ bieden voor langere termijnen, terwijl de call-geldrente op het maximum van $1\frac{1}{4}$ pCt bleef gehandhaafd.

Een gedeelte van het aanbod op de markt schijnt afkomstig te zijn van discontohandelaren, die hun portefeuille schatkistpapier — welke steeds zoveel mogelijk wordt gefinancierd met callgeld en voor de rest, speciaal bij de ultimo's, met bij De Nederlandsche Bank opgenomen voorschot in rekening-courant — de laatste tijd enigermate inkrimpen. De sinds 17 April jl. met 1 pCt verhoogde rentevoet van De Nederlandsche Bank voor rekening courant-crediet, gepaard met de onveranderde rente van schatkistpapier, maakt thans het aanhouden van schatkistpapierportefeuilles door discontohandelaren onvoordeliger dan vóór de discontoverhoging. Deze ontwikkeling zal de soepelheid van de geldmarkt doen verminderen. Boven genoemde portefeuilles toch stelden de discontohandelaren in staat, ten allen tijde de door hun cliënten verlangde termijnen papier ter beschikking te stellen.

De Staat deed gedurende de verslagweek wederom een beroep op de circulatiebank, en wel door disconteren van f 50 mln schatkistpapier en een voorschot in rekening courant van f 48 mln. Volgens gegevens, waarover, naar

men moet aannemen, De Nederlandsche Bank beschikt, staat tegenover de f 50 mln door haar gediscoteerd papier een (ongeveer) even groot bedrag aan door banken en andere instellingen niet verlengd schatkistpapier; medegedeeld wordt immers, dat dit beroep het monetaire evenwicht niet verstoort. Daar de Staat de vorige maand heeft trachten te consolideren, en wel tegen een rentevoet die niet te laag genoemd kon worden, kan tegen dit beroep ook overigens weinig bezwaar worden gemaakt.

Dat van een verdere creditexpansie der banken sprake is, zou wellicht kunnen worden afgeleid uit de combinatie van twee gegevens van de weekstaat van De Nederlandsche Bank per 1 Mei, nl. een stijging van de voorschotten in rekening courant (excl. dat van de Staat) met f 30 mln en een stijging van het tegoed van banken met f 14 mln t.o.v. de week tevoren. Dit maakt het nl. waarschijnlijk, dat hier sprake is van een verplicht beroep van banken op de circulatiebank op grond van de bepalingen der creditcontrole, hetgeen zou betekenen, dat de verhouding debiteuren: creditgelden in Maart zou zijn gestegen.

De kapitaalmarkt.

Het koersniveau op de aandelenmarkt vertoonde per saldo gedurende de verslagweek slechts weinig verandering. Wat de hoofdfondsen betreft valt het op, dat aandelen Koninklijke de laatste tijd hier te lande vrijwel geen koersstijging ondergingen, terwijl dat op de buitenlandse beurzen wel het geval was. Gevolg hiervan was, dat het agio van de Amsterdamse notering boven de Londense notering verdween. Het onderbrengen bij het Nederlandse publiek van grote aantallen stukken uit het buitenland afkomstig wordt als oorzaak van het uitblijven van een stijging te Amsterdam genoemd. Aandelen Philips ondergingen in het laatst van de week een stijging, waarvoor tal van motieven werden aangevoerd, zoals: kapitaalbijstempeling, extra jubileum-dividend, televisie-orders enz.

Het agio van Amerikaanse certificaten te Amsterdam boven de noteringen in Wallstreet daalde verder en bedroeg tenslotte ruim 7 pCt (medio April 11 pCt).

Nadat de koersen van de staatsfondsen de vorige week vrij stabiel waren gebleven, ving in de verslagweek een verdere daling aan, die tot nieuwe laagterecords leidde.

Zoals uit onderstaande koersen blijkt, kwamen koersverliezen van meer dan 2 punten voor. Uit het voortdurende aanbod van obligaties moet wel geconcludeerd worden, dat anders dan vaak wordt verondersteld, nog aanzienlijke bedragen hiervan in particuliere handen waren. Het is nl. moeilijk aan te nemen, dat institutionele beleggers thans op grote schaal met verlies zouden verkopen.

27. April 4 Mei
1951 1951

Aand. indexcijfers

Algemeen	154,6	154,1
Industrie	219,2	218,4
Scheepvaart	172,2	172,3
Banken	125,7	126,3
Indon. aandelen	54,0	53,5

Aandelen

A.K.U.	171	169 ¹ / ₄
Philips	246 ¹ / ₄	256
Unilever	231	231 ¹ / ₂
H.A.L.	174	176
Amsterdam Rubber	121	120
H.V.A.	127 ³ / ₄	127 ¹ / ₂
Kon. Petroleum	300	298 ¹ / ₄

Staatsobligaties

2 ¹ / ₂ pCt N.W.S.	75 ¹ / ₁₆	72 ⁷ / ₈
3—3 ¹ / ₂ pCt 1947	92 ⁷ / ₈	90 ¹ / ₂
3 pCt Invest. certif.	93 ¹ / ₁₆	90 ¹ / ₈
3 ¹ / ₂ pCt 1951	98 ¹ / ₄	96 ¹ / ₂
3 pCt Dollarlening	100 ³ / ₄	99 ³ / ₄

J. C. B.

GRAFIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 1 Mei 1951.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank Bijbank Agent-schappen	f 10.611.000,— — 1.786.157,73
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4 ^e , van de Bankwet 1948) ..		f 12.397.157,73 ¹⁾
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947 ..		50.000.000,—
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	Hoofdbank Bijbank Agentschappen	f 120.170.352,11 ²⁾ 12.226.551,95 39.676.239,77
Op effecten enz.		f 169.457.679,19 ²⁾
Op goederen en celen		2.615.464,64
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		172.073.143,83 ²⁾
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947 ..		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 1.176.850.247,38
Zilveren munt enz.		17.018.774,—
Vorderingen en geldswaardige papieren luidende in buitenlandse geldsoorten		1.193.869.021,38
Buitenlandse betaalmiddelen		793.306.859,64
Vorderingen in guldens voortvloeiende uit betalingsaccorden		2.859.818,72
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfondsen en voorzieningsfondsen		257.850.635,67
Gebouwen en inventaris		142.061.709,33
Diverse rekeningen		1.000.000,—
		217.323.654,89
		f 5.842.742.001,19

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	20.000.000,—
Bijzondere reserves	79.506.000,74
Pensioenfondsen	26.464.606,17
Voorzieningsfondsen personeel in tijdelijke dienst	1.482.519,42
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	51.016.570,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.800.112.165,—
Bankassigaties in omloop	74.067,76
Rekening courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 10.570.097,09
's Rijks Schatkist, bijzondere rekening	1.427.544.065,23
Saldo's van banken in Nederland	47.121.892,60
Saldo's voortvloeiende uit betalingsaccorden	381.203.634,25
Andere saldo's van niet-ingezetenen	108.547.452,38
Andere saldo's	134.254.112,43
Saldo's luidende in buitenlandse geldsoorten	2.109.241.253,98
Diverse rekeningen	494.759.923,83
	240.084.894,29
	f 5.842.742.001,19

Totaal aan Nederlands schatkistpapier, waarin gulden-saldo's voortvloeiende uit betalingsaccorden zijn belegd .. 98.000.000,—

¹⁾ Waarvan schatkistpapier, rechtstreeks door de Bank in disconto genomen .. f —
²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no 99) .. 31.623.900,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten .. 137.177.528,50

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND ¹⁾.

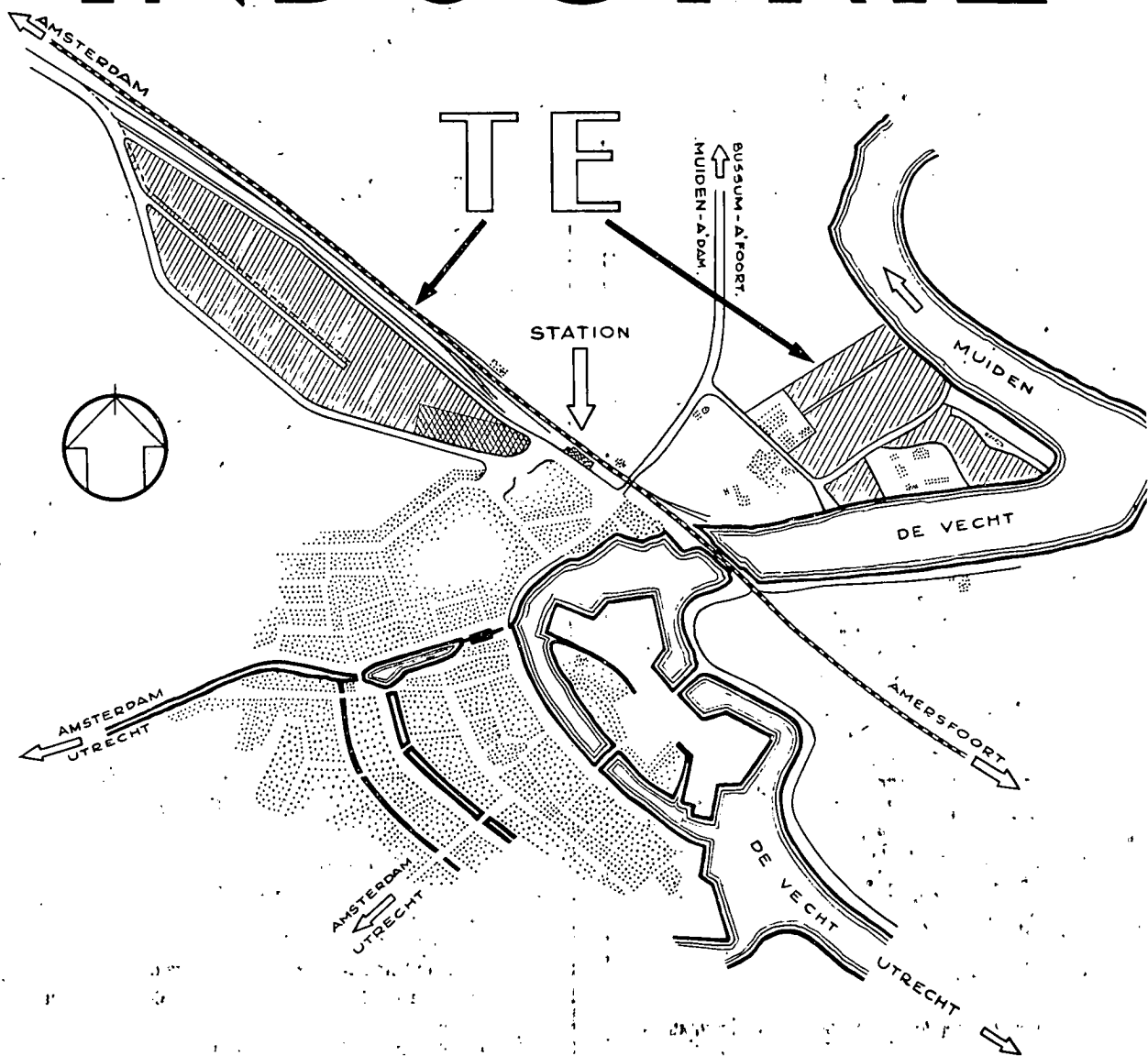
(in 1.000 kg)

Maand	Productie Limburgse mijnen	Productie per ondergrondse arbeider per dienst	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Maandgem. 1947	842.029	1,638	648.215	299.653
Maandgem. 1948	919.360	1,683	671.607	286.272
Maandgem. 1949	975.414	1,735	718.454	338.998
Maandgem. 1950	1.020.614	1,754	721.849	349.946
Januari 1951 ²⁾	1.077.623	1,767	753.329	260.740
Februari 1951 ²⁾	984.159	.	721.837	
Maart 1951 ²⁾	1.116.454	.	820.508	

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“

²⁾ Voorlopige gegevens.
.. betekent: gegevens niet beschikbaar.

VESTIGT UW INDUSTRIE

WEESP

LYNCO

**KETTING
FORMULIEREN**

Lynco
FABRIEKEN

GRONINGEN TELEFOON 25318

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Maandstaat op 30 April 1951

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen . . . f. 22.290.298.39	Kapitaal f. 45.000.000 -
Nederlands	Reserve „ 16.000.000 -
Schatkistpapier . . . 473.350.000 -	Bouwreserve „ 1.000.000 -
Ander Overheidspapier „ 8.023.000 -	Deposito's op Termijn „ 126.864.633 -
Wissels „ 378.566.35	Crediteuren „ 532.874.383 24
Bankiers in Binnen- en Buitenlan: „ 21.841.224.72	Geaccepteerde Wissels „ 12.656.864.64
Effecten en Syndicaten „ 1.758.053.23	Door Derden
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten „ 15.254.536.47	Geaccepteerd „ 1.824.416.14
Debiteuren „ 186.127.999.35	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen „ 7.759.115.73
Deelnemingen (incl. Voorschotten) „ 11.455.734.24	Reserve voor Verleende Pensioenen „ 731.998.91
Gebouwen „ 3.500.000 -	
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen „ 731.998.91	
f. 744.711.411.66	f. 744.711.411.66

vacatures

Het College van Regenten van het St. Jozef Ziekenhuis te Deventer (toekomstige capaciteit ± 200 bedden) roept sollicitanten op voor de functie van:

ADMINISTRATEUR-ECONOOM

bij voorkeur met ervaring op ziekenhuisgebied. Brieven met opgave van verlangd salaris worden ingewacht vóór 15 Juni a.s. bij de secretaris van het College van Regenten, Nieuwstraat 60, Deventer.

diversen

Van particulier: Chevrolet 1950, kleur maroon, 18.000 km gelopen, met kachel, ruitensproeiers, radio, plasticshoezen, bermlamp, achteruitrijlamp, klokje, asbak, sigarënaansteker, sigarettenauto-maat enz. Prijs f 11.250.—. Montaubanstraat 29, Zeist, Tel. 2306.

TE KOOP
van particulier wegens over-compleet

CHEVROLET FLEETMASTER MODEL 1947

in gebruik gekomen medio 1948, 60.000 km gelopen, in-en uitwendig in perfecte staat. Recent KNAC-rapport ter inzage. Vele accessoires o.a. open dak Coenen en extra bekleding. Uiterste pr. f 5250.—. Br. onder no. ESB 19-1, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

SCHAKEL
in voorkomende gevallen
DEZE RUBRIEK IN!

Abonneert U op de E.-S.B.

Voor Nederlandse deelnemers organiseert het CIHAN de inzending naar de internationale

JAARBEURS

20 AUG. - 20 SEPT. 1951

te IZMIR (Turkije)

De grootste Jaarbeurs voor 't Midden-Oosten

- Aanmelding deelnemers uiterlijk 25 Mei a.s.
- CIHAN regelt huur, ontwerp, opbouw en inrichting van de stands, in-, uit- en doorvoert formaliteiten, transport van alle expositiegoederen.
- Kosten betaalbaar in Nederlandse gulden.
- Extra jaarbeurscontingent uitsluitend voor deelnemers aan deze gemeenschappelijke inzending.

Alle inlichtingen telefoon 77.19.58 (K 1700)

Afd. Buitenl. Jaarbeurzen en Exposities. Kantoor 9-17 uur.

CENTRAAL INSTITUUT TER BEVORDERING V. D. BUITENLANDSE HANDEL (CIHAN) - DEN HAAG - BEZUIDENHOUTSEWEG 64

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementprijs, franco per post, voor Nederland f 26.— per jaar, voor België/Luxemburg f 28.— per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijkdelen (per zeepost) f 26.—, overige landen f 28.— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-tarief f 0.43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs